

Qu Xiaosong

The Death of Oedipus

kameroopera gebaseerd op Sophocles'
Oedipus in Kolonos

libretto: Qu Xiaosong

compositie-opdracht Holland Festival
wereldpremière: 24 juni 1994
Westergasfabriek, Amsterdam

Guo Wenjing

Wolvendorp

kameroopera in vier scènes naar de novelle
Het dagboek van een gek van Lu Xun

libretto: Zheng Li/Guo Wenjing

compositie-opdracht Nieuw Ensemble
wereldpremière: 24 juni 1994
Westergasfabriek, Amsterdam

VSB Fonds: het andere gezicht van de VSB Bank

De VSB Bank bestaat nog niet zo lang - althans in naam.

Want als het gaat om bancaire ervaring kan zij bogen op een ruime ervaring,
die zelfs teruggaat tot de vorige eeuw.

Vandaag de dag is de VSB Bank een moderne allround instelling,
waar zowel de particulier als het bedrijfsleven terecht kunnen.

Maar de VSB Bank is ook een bank die middenin de samenleving staat en
haar verantwoordelijkheid niet uit de weg gaat. Dat bewijst het VSB Fonds,
een van de grootste particuliere fondsen in Nederland.

Jaarlijks verleent het VSB Fonds financiële steun aan honderden initiatieven in de
Nederlandse samenleving. Cultuurbehoud is daaronder ruim vertegenwoordigd.

VSB FONDS
steunt **Holland Festival**

Inhoud

Ten geleide 7

Joël Bons
Meesters van de spannende stilte
Verslag van een ontmoeting 9

Qu Xiaosong 17

Guo Wenjing 18

Qu Xiaosong
Over *The Death of Oedipus* 20

Mark Timmer
Korte inhoud *The Death of Oedipus* 23

Libretto *The Death of Oedipus* 25

Guo Wenjing
Over *Wolvendorp* 35 3

Gijs de Lange
Korte inhoud *Wolvendorp* 37

Libretto *Wolvendorp* 39

Biografieën 49

The Death of Oedipus

Wolvendorp

4

24, 25, 26 juni 1994, 20.30 uur
Westergasfabriek - Transformator-
werkplaats/TA-Theater, Amsterdam
einde circa 22.55 uur
Er is een pauze van drie kwartier na
The Death of Oedipus.

coproductie Nieuw Ensemble/Holland
Festival

Deze produktie komt tot stand met steun
van het ministerie van WVC, het Fonds
Podiumkunsten en de gemeente
Amsterdam.

The Death of Oedipus

De opera wordt gezongen in het Engels.

Oedipus	Romain Bischoff
Antigone	Annette Daniels
Ismene	Elena Vink
Theseus	Nigel Robson
Creon	John Tranter
Koor	Shi Kelong Palle Fuhr Jørgensen Emile Godding John Tranter

Nieuw Ensemble
muzikale leiding: Ed Spanjaard

regie: Mark Timmer
decor/kostuums: Jeroen Henneman
lichtontwerp: Edwin Verstegen

pauze

Wolvendorp

De opera wordt gezongen in het Chinees.

U vindt in dit boekje de Nederlandse vertaling
van het libretto. Het is aan te raden deze vóór
de uitvoering van *Wolvendorp* te lezen; dit
neemt ongeveer vijftien minuten in beslag.

Gek	Nigel Robson
Oudere Broer	Shi Kelong
Vrouw	Ananda Goud
Meisje	Kong Fang-fang
Dokter He	John Tranter
Pachters	Romain Bischoff Palle Fuhr Jørgensen Emile Godding John Tranter

Geest van de dode zuster
Elena Vink

Nieuw Ensemble
muzikale leiding: Ed Spanjaard

regie: Gijs de Lange
decor/kostuums: Paul Gallis
lichtontwerp: Reinier Tweebeeke

5

randprogramma

Inleiding door Frank Kouwenhoven op
24, 25 en 26 juni, 19.30 uur.
Na afloop van de voorstelling van 24 juni
is er een ontmoeting met drie regisseurs:
Gijs de Lange (*Wolvendorp*), Mark
Timmer (*The Death of Oedipus*) en
Lidwien Roothaan (*FREEZE*).

Nieuw Ensemble

fluit	Harrie Starreveld
hobo	Ernest Rombout
klarinet	Arjan Kappers
harp	Ernestine Stoop
mandoline	Hans Wesseling
gitaar	Helenus de Rijke
piano	John Snijders
slagwerk	Herman Halewijn
	Fredrike de Winter
	Ron Colbers
	Murk Jiskoot
viool	Marijke van Kooten
	Anna McMichael
altviool	Frank Brakkee
cello	Taco Kooistra
contrabas	Peter Luit
artistiek leider	Joël Bons
productie	Henriëtte Post
6 assistent-dirigent	Kees van der Burg
repetitoren	Jaap Dieleman
	John Snijders

Techniek en produktie

producers	Sigi Giesler
	Marja Molewijk
technische adviezen	Dick Heinz
regie-assistent/voorstellingsleider	Annerieke Groen
techniek	Janna van Beek
	Henk Bergsma
	Marc Heinz
	Robin Meyerink
	Sunke Puell
assistentie techniek	Lilian van Honk
	Anders Maiss
	Bart van der Márel
	Massimo Monacelli
	Vladimir Mijovic
	Paul Mulder
	Anouk van den Kommer
	Erik Schut
	Sjef van de Ven
	Caspar Wijnberg
productie-assistentie	Carly Wiersum
grime	Suzette van Rooyen
kleedster	Maya Gerson

uitvoering kostuums *Oedipus*
 Dien van Stralen
 Marie-Thérèse Jacobse

uitvoering kostuums *Wolvendorp*
 Toneelgroep Amsterdam
 uitvoering decor *Oedipus/Wolvendorp*
 Jan van der Steen Decor
 uitvoering meubels *Wolvendorp*
 Toneelgroep Amsterdam

Met dank aan de vertalers Marius van
 Bergen en David Sterling

Ten geleide

Nieuwe Chinese muziek is een fenomeen dat pas sinds kort in onze con-
 treien begint door te dringen. Toen Deng Xiaoping na de barre periode
 van de Culturele Revolutie (1966-'76) zijn Open Deur-politiek introdu-
 ceerde, meldden zich zeventienduizend cultuurhongerige jonge Chinezen
 bij het Centrale Conservatorium in Peking. Slechts weinigen konden wor-
 den toegelaten. Onder de gelukkigen bevonden zich Chen Qigang, Guo
 Wenjing, Tan Dun en Qu Xiaosong. Ze verslonden alles wat er aan parti-
 turen, platen en banden uit het Westen binnendruppelde en begonnen
 driftig te experimenteren. In de vulkanische jaren tachtig kwamen de
 componisten verbazingwekkend snel tot een eigen stijl. De even authen-
 tieke als krachtige expressiviteit, een ongekennde evocatie van de stilte, een
 sterk theateraal element en een zekere exotiek, maken dat de nieuwe
 Chinese muziek direct aanspreekt.

Het Nieuw Ensemble gaf een zevental jonge Chinese componisten enkele
 jaren geleden opdracht om speciaal voor de groep stukken te schrijven. De
 composities van Guo Wenjing (*She Huo*) en Qu Xiaosong (*Yi en Mist*)
 bleken in hun timing en dramaturgie zeer theateraal. Dit vormde de directe
 aanleiding deze componisten te vragen een kameropera te schrijven.
Wolvendorp werd gecomponeerd in opdracht van het Nieuw Ensemble,
The Death of Oedipus in opdracht van het Holland Festival.

Qu Xiaosong (l.) en Guo Wenjing in Amsterdam, april 1991.

Foto: Chris de Jongh.

Meesters van de spannende stilte

Verslag van een ontmoeting

Door Joël Bons (artistiek leider Nieuw Ensemble)

In de herfst van 1988 heb ik het geluk als Nederlandse afgevaardigde naar de ISCM Wereldmuziekdagen in Hong Kong te reizen. Na achttien uur vliegen scheert het toestel rakelings langs de wolkenkrabbers de Chinese Zee in. Denk ik. We zijn geland. De eerste muziek hoor ik in de taxi in de vroege ochtendzon: *House of the Rising Sun* van de Animals. Als ik mijn hotel uit wandel loop ik recht tegen Ikea op. En het gras is hier precies zo kort en groen als thuis. Maar dan is veel erg anders. De zoet-weë subtropische geur die je overal in je gezicht waait bijvoorbeeld, de stad wemelt van fantastische koks. Het Verre Oosten is ineens nabij, *Mainland China* ligt om de hoek. Dáár wil ik naar toe.

In Hong Kong kijk ik uit naar de nieuwe Chinese muziek die op het festival zal klinken. Het eerste stuk uit de Volksrepubliek is *Song of Deities* van Qu Xiaosong: een geleidelijk opbouwende geluidswal, zeer dicht, een panfluitsolo op een liggend akkoord, hoogst wonderlijk en bijzonder.

Het wordt uitgevoerd door het Hong Kong Chinese Orchestra, een geheel westers orkest maar met Chinese instrumenten: erhu's in plaats van violen, maanluiten waar de altviolen horen te zitten, pipa's, suona's...

De klank is zo waanzinnig dat de stukken er nauwelijks toe doen.

Prachtig gezicht, al die toegewijd musicerende mannen in blauwe zijden pakken en dames in gelige blouses.

In de concertzaal van het gloednieuwe gebouwencomplex van de Academy of Performing Arts is een programma met Contemporary Chinese Music. Veel Bartók en Crumb, een flinke dosis verdwaalde Debussy - *chinoiserie* of *debusserie*? - en een mini-opera met vermakelijke bombarie. Een uitstekende pianist, Zhao Xioasheng, brengt zijn *Taiji*, gecomponeerd volgens een eigen systeem dat uitgaat van de aloude Yin/Yang-filosofie. En dan is er een trio voor piccolo, harp en grote trom: *In Distance* van Tan Dun, met een spannende drumsolo die hij zelf vertolkt. Hij laat de instrumenten vaak alleen spelen, heel transparant, waardoor die paar tutti's goed werken. Een stuk met een Chinees en een westers, maar vooral ook een eigen gezicht. Ik verheug me op de Young Composers Competition van de Aziatische Componistenbond overmorgen. Dan zal *Sacrificial Rite in Village*, het strijkkwartet van Mo Wuping worden uitgevoerd. Dat wordt vast goed. Mo blijkt een broos mannetje met een expressief en fijn getekend gezicht. Zijn muziek is puur. Poëtisch en krachtig tegelijk.

Zonder woorden worden we vrienden zoals je zelden vrienden wordt. Mo's strijkkwartet krijgt de tweede prijs. Hij koopt onmiddellijk een *tax-free*-fototoestel.

Iedere zichzelf respecterende Chinese componist heeft een visitekaartje bij zich. Binnen een week loop ik met een dik pak van die kaartjes op zak: naam en adres aan de ene kant in Chinese karakters, aan de andere kant in het *pinyin*, de fonetische transcriptie, met een hobbelige typografie. Een aantal van de componisten die ik ontmoet zal ik daarna in hun woonplaatsen in de Volksrepubliek gaan opzoeken. Met Tan Dun en anderen die in het buitenland wonen, spreek ik af te zullen schrijven.

Door toedoen van Zhao Xiaosheng kan ik een week op de campus van het conservatorium in Shanghai logeren. Uit alle hoeken en gaten klinken Chinese en westerse instrumenten, Chinese en westerse zang, flarden Chinese en westerse muziek die zich samenvoegen tot een duizelingwekkend meerstemmig *klank-environment* waar zelfs Ives niet van had kunnen dromen. Op een uitwisselingsmiddag die heel officieel en gewichtig wordt belegd tussen de compositieerlingen en mijzelf, leer ik Xu Shuya, Lu Pei en Xu Yi kennen. Ik laaf me aan de weidse *Herfstsymfonieën* van Xu Shuya en ben verrast door het ludieke stuk voor colablikje, woodblock en viool van Lu Pei. De Chinezen zijn open en leergierig, slim en vaak geestig.

We hebben een levendige discussie over het verhalende van hun muziek tegenover het abstracte van de mijne. Allemaal willen ze naar het Westen om verder te studeren.

Elfhonderd kilometer noordelijk woont Mo Wuping.

Aan het thuisfront schrijf ik:

Peking 11 november 1988

Vandaag heb ik Mo Wuping opgezocht. We zijn met zijn vrouw naar de Temple of Heaven gefietst. Onderweg lieten ze me een paar muziekwinkeltjes zien. Mo Wuping kocht voor dertig cent een partituurtje van een strijkkwartet van zijn vriend Tan Dun voor me. We slenterden en maakten kiekjes en grapjes. Zijn vrouw spreekt zeven woorden Engels en hij twee à drie. Ze leven op het conservatorium in een hok met een heel klein raampje, een stenen doos, geen water, geen keuken, niks. 'China is poor', zeggen ze, 'America, Europe rich', en ik voel me een patser. Maar Mo Wuping betaalt het park, de frisdrank, de metro en ook nog een heerlijk maal in een Sichuan restaurant met allerlei hete schotels en ook: vissekopsoep. Weer thuis oefenen we namen van Chinese componisten. 'Good composer?' vraag ik. 'Good, good' antwoordt Mo. 'Of soms: No'. We maken kopieën van elkaars bandjes en hij zingt liedjes uit Hunan, de streek waar hij geboren is, vol overgave, dynamisch, zonder reserve en hartverscheurend.

Dertien uur vanaf Xian met de bus landinwaarts ligt Chengdu, de volgende etappe. Gao Weijie is vijftig en doceert compositie aan het conservatorium. Op weg naar hem toe fiets ik over een markt waar levende kippen en ganzen in fietstassen worden gepropt of hangend in grote trossen worden gewogen. Kikkers, slangen, honden en broodmagere poezen worden als etenswaar verhandeld. Het plaveisel is bezaaid met veren. Uit de spea-

Markt in Chengdu, november 1988. foto Joël Bons

kers schalt vitale Chinese popmuziek en het is een drukte van jewelste. Als ik het donkere trappenhuis van de woonkazerne bestijg, komen vervormde Ligeti-klanken me van verre tegemoet. Daar moet het zijn. De deur gaat open, hij is het echt, het klopt! Een uitbundige begroeting in veel Chinees. Gao Weijie vertelt over zijn studietijd, over het begin van de jaren zestig. Een voor toen zeer gewaagd en dus lange tijd verboden orkestwerk klinkt als Chatsjatoerjan. Tijdens de Culturele Revolutie - *a total waste of time* - brengt hij twee jaar in gevangenschap door, moet dan op het land werken en kan niet meer componeren. Maar sinds het

begin van de jaren tachtig is er *vrijheid*. Is hij nu *satisfied*? Nee. Je mag wel alles schrijven wat je wilt, maar er is geen geld om concerten te geven, om te reizen, er zijn geen mogelijkheden, geen uitvoeringen en de machthebbers zijn niet geïnteresseerd.

Aan de leerling van Gao Weijie die als tolk fungeert, vraag ik hoe hij de toekomst van zijn generatie ziet. 'Wij willen niet hetzelfde meemaken als de oudere componisten,' zegt hij, 'we hopen dat onze muziek vroeg de wereld in gaat. We willen ons eigen systeem, onze eigen stijl, een Chinese stijl. De Chinese muziek moet een eigen plaats in de wereld veroveren. In China zijn het nog steeds de oudere muzikale leiders die de macht hebben. Onze nieuwe ideeën staan hen niet aan.'

Vol indrukken en beladen met bandjes en partituren kom ik in Amsterdam terug. Ik blijf niet gebrainwashed of krankjorem te zijn geworden: de artistieke raad van het Nieuw Ensemble is opgetogen over de muziek en over het plan om een première-programma voor te bereiden. Voorlopige titel: *Volksrepubliek, nieuwe muziek uit Rood China*. We vragen subsidie aan:

- 12 Alle zeven componisten die een nieuw werk voor dit programma zullen schrijven, groeiden op tijdens de Culturele Revolutie (1966-'76). Mede door de nieuwe politieke lijn die door Deng Xiaoping werd ingezet, maakt de nieuwe muziek in China een stormachtige ontwikkeling door. Het is allang geen pentatonische Morning rise at the Yangtse-kitsch meer die de toon aangeeft. De nieuwe Chinese muziek kent een wonderlijke mengeling van invloeden - Bartók, Ligeti, Poolse school, Chinese volksmuziek - maar de eigen identiteit staat voorop. Meer en meer schrijven jonge Chinese componisten 'absolute' muziek, hoewel het programmatische nog steeds diep geworteld is. De belangrijkste componisten werken - voor zover zij hun land niet zijn ontvlucht - in Peking, Shanghai en Chengdu en voorzien in hun onderhoud met lesgeven aan conservatoria; ze wonen op de campus. Ze staan zeer open voor wat zich elders in de wereld muzikaal afspeelt en verslinden gretig alles wat de bezoekende westerling te bieden heeft. Die invloed is vaak puur auditief. Zonder dat zij bijvoorbeeld de theoretische achtergrond van de westerse twintigste-eeuwse compositietechnieken kennen, nemen de componisten een bepaalde klank of sfeer over en incorporeren die in hun eigen idioom. Dat verleent aan hun muziek die typische mengeling van evocatie en onbevangenheid, van exotisme en authenticiteit, terwijl zij toch niet anders dan in het heden gecomponeerd kan zijn.

Een half jaar later, juni 1989, breekt de hel los op het Tiananmen-plein. Ik zit erg in spanning over het lot van mijn vrienden. Hoe vergaat het Mo

Wuping? Stort de toekomst die eindelijk voor de nieuwe generatie gloorde nu weer geheel en al in? Tan Dun meldt uit New York dat Mo er wel bij betrokken was, maar godzijdank in leven is, en veilig.

Datzelfde jaar zouden de Wereldmuziekdagen in september in Angers plaatsvinden. De Fransen zeggen op het laatste moment af. Gaudeamus redt de zaak door met bovenmenselijke inspanning een wonder te verichten: de Muziekdagen gaan toch door, in Amsterdam. Werk uit de Derde Wereld krijgt voorrang want dat maakte de editie in Hong Kong juist zo aardig en interessant. Ik stel twee Chinese componisten voor. We slagen erin Tan Dun in allerijl naar Nederland te halen om zijn *On Taoism* uit te voeren, met hemzelf als vocale solist. Het Arditti Kwartet weten we te strikken voor het strijkkwartet van Mo Wuping. *On Taoism* slaat in als een bom en de Chinezen zijn de verrassing van het festival. ¹

Mo Wuping en Ed Spanjaard. foto Co Broerse

Herfst 1990. Eindelijk krijgen we bericht over Mo. Hij zit in Straatsburg. Pas maanden later vind ik hem in Parijs. De eerste weken heeft hij daar op een bank in een park geslapen. Zijn spaarcenten waren snel op. Nu werkt hij tien uur per dag in de kelder van een Chinees restaurant. Componeren en partijen schrijven doet hij 's nachts. Aan Xu Shuya, die al anderhalf jaar in Parijs woont en een beetje Frans spreekt, heeft hij veel steun.

April 1991 begint het grote feest. De zeven componisten die allemaal een nieuw stuk voor het Nieuw Ensemble hebben geschreven, komen in Nederland aan. Ze huren onmiddellijk fietsen en crossen langs de Amstel. Guo Wenjing en He Xuntian zijn voor het eerst van hun leven buiten China. Qu Xiaosong en Tan Dun zijn uit New York gekomen, de anderen uit Parijs. Tien jaar terug deelden ze de compositieklas in Peking. Sommigen hebben elkaar sindsdien niet meer gezien. Ze hebben van alles uit te wisselen. De burelen van het ensemble zijn in een dikke Chinese sigarettenwolk gehuld. Er is een continue stroom onverstaanbaar geklets en veel gelach. Journalisten en fotografen lopen af en aan. Op de repetities is muziek de voertaal, met behulp van wat Frans, Engels, Chinees, gebaren en Nederlands. Er heerst een intense, geanimeerde en avontuurlijke werksfeer. Guo Wenjing heeft bekkens uit de Peking opera meegebracht voor de uitvoering van zijn *She Huo*. De harpiste, gitarist en cellist krijgen een speciale slagwerktraining. Mo Wuping schreeuwzingt met een oerkracht die je bij het zien van zijn tengere gestalte niet voor mogelijk had gehouden de solopartij in zijn eigen *Fan*. Vijf Chinese componisten fietsen op de voorpagina van de NRC. De ochtend van de première versieren we met z'n allen de zaal van Paradiso met affiches. Qu Xiaosongs *Yi* moet in het donker worden gespeeld, we zoeken de mooiste lessenaarlampjes.

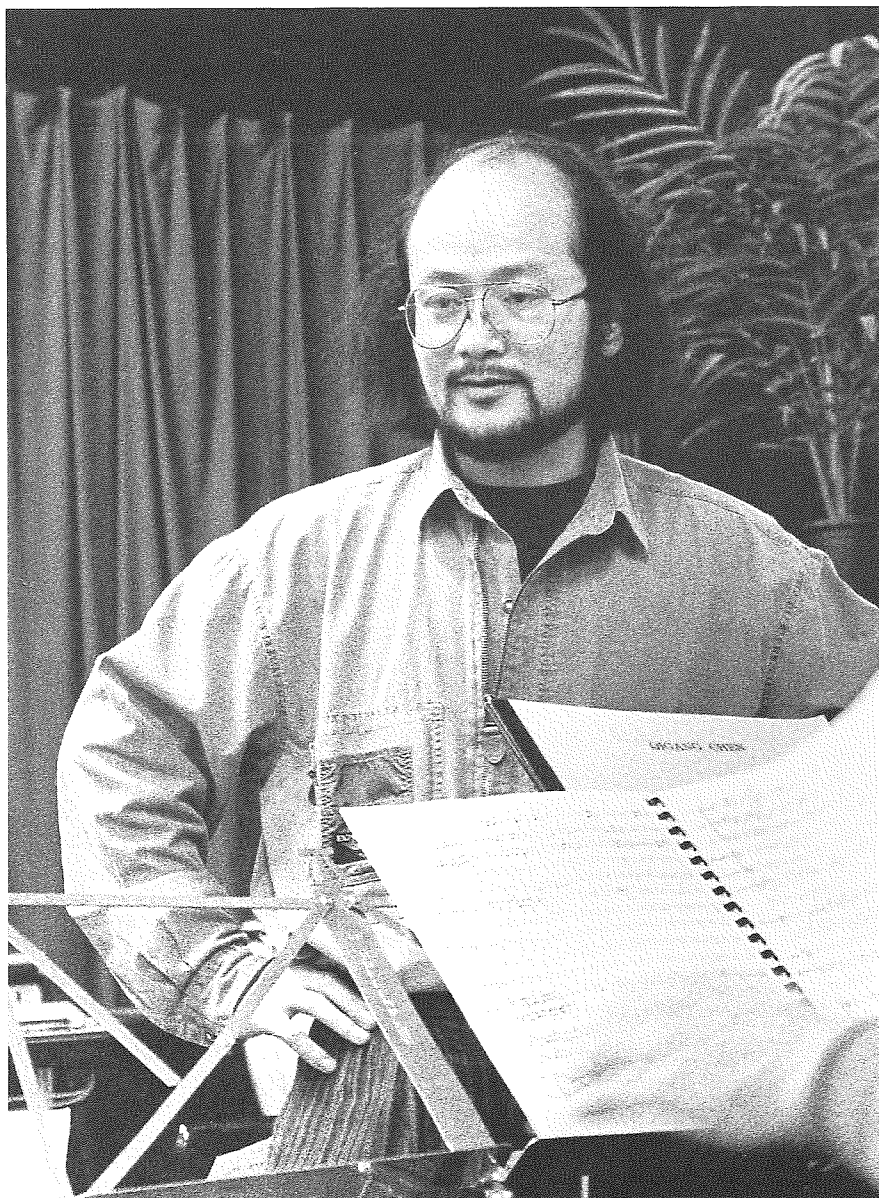
- 14 He Xuntian wil voor zijn stuk de musici op drie verschillende verhogingen plaatsen en speciaal uitlichten. Tijdens het concert wordt het publiek steeds ademlozer. Ed Spanjaard licht de verstemmingen en het Chinese slagwerk toe en leidt een bijna onherkenbaar Nieuw klinkend Ensemble. Sommigen spreken van een historische gebeurtenis.

Gelukkig zijn niet alleen wij zo enthousiast over de Chinezen, maar zijn ook de componisten zo enthousiast over Ed en de musici dat ze meteen besluiten nieuwe stukken te componeren voor een tweede concertserie. We polsen Guo Wenjing en Qu Xiaosong of ze een kameropera zouden willen schrijven: hun muziek is buitengewoon goed van timing en dramaturgie. Een jaar later, in mei 1992, zien we elkaar opnieuw. Deze tweede keer zal blijken of het droom of werkelijkheid was. De meesters van de spannende stilte overtreffen zichzelf, hun nieuwe werken openen nieuwe wegen. Concerten in Münster, Sicilië, Berlijn, Venetië en Warschau volgen. Aan het Holland Festival wordt het opera-idee voorgelegd. Een paar maanden later vertelt, zingt, gebaart, acteert en fluistert Qu Xiaosong zijn visie op de dood van Oedipus voor aan Jan van Vlijmen en Elmer Schönberger. Het kantoortje lijkt omgetoverd tot een theater.

In april 1993 ben ik nog een keer heel kort terug in Peking. Om afscheid te nemen van Mo Wuping. Hij sterft op 2 juni 1993 aan leverkanker, drieëndertig jaar oud. Mo was een bijzonder authentiek mens. Bij de musici was hij zeer geliefd en ik weet niet of we zonder hem Chinese muziek zouden hebben gespeeld. Diezelfde dagen bezoek ik Guo Wenjing, die bij Mo om de hoek woont. Hij vertelt honderduit over *Wolvendorp*, zijn opera in wording.

Joël Bons

1) Kort na het festival komt er een brief uit Leiden. Iemand die zich al jaren met nieuwe Chinese muziek bezighoudt heeft mijn adres van Tan Dun gekregen. Hij blijkt een schat aan muziek en informatie te hebben verzameld. Frank Kouwenhoven wordt een onmisbare schakel in onze *Chinese connection*.

Qu Xiaosong. Foto: Co Broerse

Qu Xiaosong

Qu Xiaosong werd in 1952 geboren en groeide op in Guiyang, in de provincie Guizhou in het zuiden van China. Tijdens de Culturele Revolutie werd hij als landarbeider te werk gesteld. Hij begon op zijn twintigste viool te studeren en speelde al een jaar later in het Peking Opera Gezelschap van Guiyang. In 1978 werd hij toegelaten tot het conservatorium van Peking waar hij compositie studeerde bij Du Mingxin en zelf later docent werd. Tien jaar later verliet hij China om op uitnodiging in New York aan de Columbia University te gaan studeren. Zijn muziek is inmiddels gespeeld in Moskou, New York, Glasgow en op tal van plaatsen in Azië. Vorig jaar ging zijn eerste opera, *Oedipus*, in Stockholm in première. Zijn huidige stijl kent twee extremen: de minimale, meditatieve kant waarin hij zich een ware meester van de spannende stilte toont, tegenover de exuberante, woest eruptieve uitbarstingen vol razernij en heftige emoties. Zijn muziek beweegt zich tussen intense rust en grote dramatiek. Het libretto van *The Death of Oedipus* baseerde Qu Xiaosong op Sophocles' *Oedipus in Kolonos*. Reden om deze stof te nemen is, zegt hij, dat zowel de Griekse tragedie als het boeddhisme zich met het lot bezighoudt. Wat de componist in het verhaal interesseert is niet de gangbare Freudiaanse interpretatie, maar wat in zijn ogen de essentie van de mythe is: de boeddhistische opvatting dat iedereen 'vrij' is op het moment dat hij zijn lot accepteert.

'Sommige mensen zijn geïnteresseerd in het Oedipus-complex. Ik niet. In de mythe van Oedipus interesseert mij het vraagstuk van het lot.'

'Als componist die ook op het land heeft gewerkt, is mijn muziek geïnspireerd door de natuur, niet academisch. Als Chinees componist die wortelt in een eeuwenoude cultuur en geestelijk is gevormd door Taoïsme en Zen Bhoeddisme, put ik in mijn muziek meer uit die tradities dan uit het dagelijks leven.'

'Nieuwe muziek in China: 1978-'83: Lente. 1984-'88: Zomer. 1989-... : ? Sinds 1985 is de grootste verandering dat de meeste jonge componisten hebben besloten China te verlaten.'

Guo Wenjing

Guo Wenjing werd in 1956 geboren in de bergachtige provincie Sichuan in het Zuid-Westen van China. Hij bekwaamde zich op de viool en speelde behalve in het orkest van het Chongqing Zang en Dans Gezelschap ook veel volksmuziek. Net als Qu Xiaosong kwam hij in 1978 op het conservatorium van Peking terecht waar hij vijf jaar later zijn studie afrondde. Guo Wenjing woont en werkt nog altijd in Peking en is nu zelf leraar op het conservatorium. Om in zijn onderhoud te voorzien schrijft hij veel muziek voor film en televisie. Zijn werk is vaak mysterieus en onheilspellend, doordrenkt van de hekserij en de volksmuziek van zijn geboortestreek.

Guo Wenjing baseerde zijn kameropera *Wolvendorp* op *Het Dagboek van een gek* van Lu Xun. Dit verhaal, geschreven in 1918 en het eerste in de Chinese literatuur met - naar westers model - een stijl die dicht bij de gesproken taal staat, had indertijd grote invloed omdat Lu Xun het probleem van de Chinese wreedheid aan de orde stelde.

- Hij deed dat door middel van een metafoor: een man, de schrijver van het dagboek, ziet iedereen als menseneter. Men verklaart hem voor gek maar in werkelijkheid heeft hij heldere kijk op de wereld. 'Alles in dit verhaal is zeer hedendaags en symbolisch. Alleen de kostuums veranderen', zegt de componist. Lu Xuns verhaal is voor het eerst uitgangspunt voor een opera-libretto. De getormenteerde gevoelswereld en de waanvoorstellingen van de 'gek' zijn de kern van Guo Wenjings partituur. Alle geluiden uit de realiteit die de protagonist om zich heen hoort, beangstigen hem en benadrukken zijn isolement - gefluister, geritsel, spookachtige klanken. Typerende elementen in deze muziek zijn de door de Chinese taal geïnspireerde toonbuigingen, het slagwerk uit de Peking-opera en een heel eigen harmonische schrijfwijze.

'Als ik componeer, schrijf ik meteen de partituur. Ik maak geen schetsen. Klankkleur is voor mij erg belangrijk, dus moet ik proberen de klanken die ik in mijn hoofd heb zo direct en concreet mogelijk te noteren.'

'Ik geloof niet in wereldmuziek. Er is geen reden voor welk volk dan ook om zijn eigen cultuur op te geven. Je kunt er niet om heen: zelfs Coca Cola brengt een "cultuur" met zich mee. Zoiets zie je ook bij muziek. Toen rock and roll naar China kwam, vond het publiek het mooi, vooral wanneer de muziek aangepast werd aan de melodieën uit de volksmuziek van Noordwest-China. En helemaal wanneer Chinese instrumenten als de suona werden gebruikt.'

Guo Wenjing voor een aanplakbiljet van het conservatorium in Peking, april 1993. foto Joël Bons

Over The Death of Oedipus

Door Qu Xiaosong

De Griekse tragedie en het boeddhisme houden zich beide sterk bezig met het lot.

In het boeddhistische geloof hebben mensen een vroeger, huidig en toekomstig leven. Iemands huidige gedrag zal weerspiegeld worden in zijn toekomst. Geboorte en dood volgen elkaar op in een eeuwige kringloop. Dat is het lot van de meeste mensen.

Verlossing uit de kringloop van geboorte en dood is het wezen van het boeddhisme.

Zen, het Chinese boeddhisme, gelooft dat iedereen de kans heeft zelf zover te komen: verlossing van verdriet en geluk; verlossing van gebrek en verlies; natuurlijke aanvaarding van het leven maar zonder stil te staan bij het moment.

Zen is overal, niet alleen in het Oosten.

Oedipus was veroemd bij zijn geboorte. Hij en zijn ouders trachtten hun noodlot te ontlopen, maar geen van hen slaagde daarin.

- 20 Oedipus zelf hoorde van het orakel dat hij voorbestemd was om zijn vaders moordenaar en moeders minnaar te zijn, en hij schrok zo van die benauwende voorspelling dat hij wegluchtte van Polybus en Merope, de koning en koningin van Korinthe, die hij voor zijn ouders hield. Hij wist te ontsnappen. Maar in werkelijkheid ging hij regelrecht zijn noodlot tegemoet toen hij eraan ontkomen dacht te zijn. Hij kwam bij een driesprong waar hij de weg koos naar Thebe, het land van zijn geboorte. Nietsvermoedend doodde hij zijn echte vader Laius, koning van Thebe. Hij loste het raadsel van de sfinx op, werd de nieuwe koning van Thebe en trouwde met koningin Iocaste, zijn echte moeder. Uiteindelijk beseft hij dat het noodlot onontkoombaar is. Hij stak zich de ogen uit en ging in ballingschap. Hij had de grenzeloze wijsheid om de oplossing te geven van het raadsel van de sfinx, dat niemand kon oplossen. Hij had de grenzeloze macht de kringloop van zijn veroemde lot te stuiten door het te aanvaarden. Maar er wachtte hem een nog groter kringloop: zijn leven daarna. Van koning die boven alle mensen stond, werd hij een blinde zwerver die beneden iedereen stond en door iedereen werd veracht. Bedenk eens hoe bitter dat was!

Zijn dood aan het slot van het oorspronkelijke verhaal *Oedipus in Kolonos* is heel raadselachtig en onpeilbaar.

Luister: 'Ik voer u naar de plaats waar ik moet sterven... laat mij alleen ontdekken...' 'Hij verliet die plaats zonder vriend die hem leidde, trad zelf op als gids voor ons allen...' Oedipus was blind en hij was heel oud. Hoe kon hij een gids zijn die alle mensen leidde?!

Ik denk dan ook:

Na twintig jaar blinde, verbitterde gedachten gingen op het allerlaatst Oedipus' geestelijke ogen open en zag hij het licht der zuivere wijsheid, het licht van het onbewuste duister.

Je kunt zeggen dat de dood het einde is
Je kunt zeggen dat de dood het begin is
Voor Oedipus is de dood einde noch begin

Zoals zovele Zenmeesters kreeg Oedipus na de lange tocht van vreselijk lijden plotseling de verlichting van het ware wezen van het leven.

Oedipus bereikte Zen.

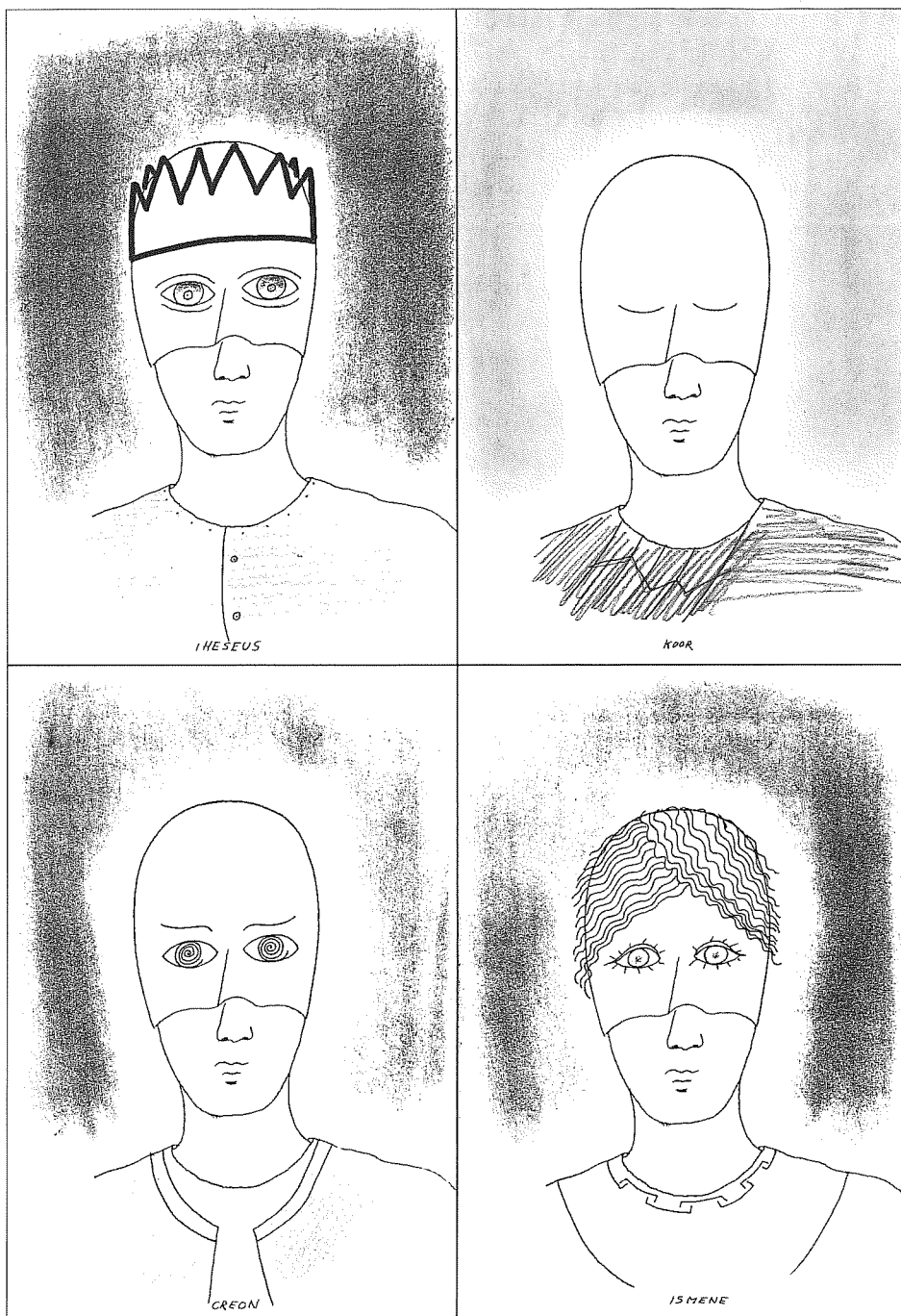
Qu Xiaosong

vertaling: Rien Verhoef

21

Een beroemde Zen Koan luidt:

Voordat ik begon aan een dertigjarige Zen-studie dacht ik dat bergen bergen waren en wateren. wateren. Toen ik een diepgaandere kennis verworven had, bereikte ik een punt waarop ik zag dat bergen geen bergen zijn, en wateren geen wateren. Maar nu ik ben doorgedrongen tot zijn werkelijke essentie bevind ik me in een toestand van volledige rust. Want het is nu eenmaal zo dat ik bergen weer als bergen zie en wateren weer als wateren.

Ontwerpen van Jeroen Henneman voor *The Death of Oedipus*

Korte inhoud *The Death of Oedipus*

Na lange tijd als blinde zwerver te hebben rondgetrokken, komt Oedipus in Kolonos aan, nabij Athene. Hij hoort dat men hier de Eumeniden, de schrikgodinnen, aanbidt, en weet hij dat zijn einde gekomen is. Als de Atheners horen wie hij is, willen ze dat hij weer vertrekt. Ze overladen hem met verwijten.

Oedipus verdedigt zich echter en weet hun medelijden op te wekken. Hij wil slechts voedsel en onderdak. Iemand gaat Theseus halen, de koning van Athene.

Dan arriveren Ismene en Antigone, dochters van Oedipus. Er volgt een emotionele begroeting, waarbij Oedipus heen en weer geslingerd wordt tussen zijn vreugde over het weerzien en de schaamte die hij tegenover hen voelt. Ismene en Antigone vertellen hem dat het orakel heeft gezegd dat Oedipus weer van belang kan zijn voor Thebe, waar hij ooit koning was.

Dan verschijnt Theseus. Hij begroet Oedipus met eerbied en wil weten hoe het hem is vergaan. Oedipus beschrijft zijn leven als blinde zwerver in poëtische bewoordingen. Hij zegt dat hij nu, hoewel blind, meer 'ziet' dan vroeger. Tevens vertelt hij dat dit de laatste dag van zijn leven is en in Athene bescherming hoopt te vinden om rustig te kunnen sterven. Theseus zegt hem deze bescherming toe, ook al betekent dat mogelijk een oorlog met Thebe. Hij vertrekt weer, maar laat een soldaat achter ter bescherming van Oedipus en zijn beide dochters.

Creon verschijnt. Hij doet zich voor als een vreedzame oude man die gekomen is om Oedipus over te halen naar Thebe terug te keren. Oedipus vertrouwt hem niet en beschuldigt Creon ervan een bedrieger te zijn. Creon gaat verder met zijn smeekbede, maar loopt ondertussen, zonder dat Oedipus het bemerkt, naar Ismene en Antigone. Opeens duiken twee soldaten op die de beide meisjes beetpakken.

De soldaat die ter bescherming is achtergebleven, probeert in te grijpen. Creon zegt dat hij Oedipus niets zal doen maar dat hij wel het recht heeft de beide meisjes mee te nemen naar Thebe. Door zijn blindheid kan Oedipus niets doen. De soldaten verdwijnen met de meisjes. Theseus verschijnt en hoort van de soldaat wat er gebeurd is. Hij beveelt hem hulp te gaan halen in de stad. Dan wendt hij zich tot Creon en eist de twee meisjes terug. Creon weigert. Theseus verzekert Oedipus dat hij zijn dochters terug zal halen. Dan bemerken zowel hij als Creon dat Oedipus veranderd is. Onder de indruk wijken ze achteruit. Oedipus zegt dat het lot van zijn dochters hem niet meer aangaat. Hij bedankt Theseus en Creon en lijkt in diepe meditatie te verzinken. Oedipus bereikt een staat van verlichting. Hij beseft dat hij niets meer te verliezen heeft.

Mark Timmer

OEDIPUS

Ontwerp van Jeroen Henneman voor *The Death of Oedipus*

The Death of Oedipus*

Libretto of a chamber opera
by Qu Xiaosong based on Sophocles'
Oedipus at Colonus

Persons Represented:

Oedipus: Ex-King of Thebes
Bass Baritone

Antigone: Daughter of Oedipus
Soprano

Ismene: Daughter of Oedipus
Soprano

Theseus: The king of Athens
Tenor

Creon: King of Thebes (Brother of
Jocaste, ex-Queen of Thebes, Oedipus's
wife and mother)
Bass (one of four Bases in the
chorus)

Chorus: Four Bases and the voices of all
the musicians in the instrumental ensem- 25
ble

Scene:

Colonus, about a mile northwest of Athens.
Empty stage, there is only a terrace in the
deep back.

Time:

A day, twenty years after the action of
Oedipus Rex.

* Bij de uitvoering wordt soms afgeweken
van de oorspronkelijke (in dit libretto afge-
drukte) regie-aanwijzingen.

Scene I

The curtain opens slowly

Silent

Dark

Only a beam of light hits an old, blind, bearded and ragged wanderer who stands on the top of the terrace with a cane in his right hand.

This is Oedipus.

His eyes are deep pits. His anxious face is peaceful in blindness.

He raises his left hand slowly

...

OEDIPUS:
Who...
Who will give compassion to an old
lonely wolf
26 crying to the sky
He asks little
receives less

...
Suffering and time
Vast time

...
Dark

...

Suddenly, from both sides of the stage, four strong voices (they have been standing in the dark from beginning) yell to Oedipus angrily and loudly.

CHORUS:
Move out from there
Move out –
You impious vagabond!

CHORUS AND MUSICIANS:
(*whisper*)
Oh Eumenids Oh Eumenids Eumenids

Eumenidseumenidseumenidseumenidseu
menidseumenids

OEDIPUS:
Eumenids.
Eumenids.
The finale?

With difficulty, Oedipus walks slowly down from the terrace with his cane. The beam of light follows him.

Scene II

CHORUS:
(*whisper*)
Who are you?

Silence

CHORUS AND MUSICIANS:
(*whisper*)
Who are you?

Oedipus turns his back to the audience slowly.

OEDIPUS:
Oedipus

CHORUS:
...Oedipus?! ...Ah Zeus!

CHORUS AND MUSICIANS:
(*whisper*)
You are he –
(*loudly*)

Get out of our land!
Get out of our land!
Get out Get out Get out Get out
Get out –

*Oedipus turns his face to the audience, a loud cry bursts forth from him:
All for fear of a name!*

The chorus is scared by his power, they all keep silent.

OEDIPUS:
Yes, I was a criminal
...

CHORUS:
(*whisper*)
'Tis told everywhere, never dies.

OEDIPUS:
My old wound
...

MUSICIANS:
(*whisper*)
You were your mother's husband.

OEDIPUS:
Ah – My shame...

CHORUS AND MUSICIANS:
(*whisper*)
You married her!

OEDIPUS:
Yes, strangers!
It's me, the father and the brother of
his children.

CHORUS:
(*sing*)
Shameful man –
N - O - A - Wu - Yi - Yu -

OEDIPUS:
Knowing nothing, I went on.

MUSICIANS:
(*whisper*)

...
You were your father's murderer.

OEDIPUS:
God in heaven!

CHORUS AND MUSICIANS:
(*whisper*)
You killed him!

OEDIPUS:
I did.
But I did not know him,
and he wished to murder me.

...
Before the Gods
I am innocent!!!

...
Ah...
Ah... Ah...

Silence

CHORUS:
The blood extinguished my eyes
The exile extorted my crown
I was a king
Who held power, above all people

MUSICIANS:
But now –
A-O-Wu-M-

...
– I am just an old blind wanderer,
detested by everybody.

OEDIPUS:
Time... Vast time...
The moon rises, the sun sets
Mountain to the Mountain,
River to the River
I ask for food and lodging
Drifting in the sea of darkness

CHORUS:
(*sing*)
We pity you –
O - A - Wu - M - N -

OEDIPUS:
Where am I?

CHORUS AND MUSICIANS:
(*whisper*)
Colonus, near Athens

OEDIPUS:
(to himself)
This is it.
...
(then to the chorus)
Go fetch King Theseus, tell him my
name.
A king asks a king for help in his end.

One of them leaves (left).

OEDIPUS:
Go!

MUSICIANS:
(whisper)
He has gone.
He has gone... He has gone...

*The stage is becoming lit. All of them sit
down, waiting...*

Scene III

28 *Gradually, we hear two very wild soprano
voices from each side of the stage.*

ANTIGONE AND ISMENE:
Wu - Wu - Wu -

They enter and approach Oedipus.

OEDIPUS:
Who? Who?

ANTIGONE AND ISMENE:
Wu - Wu -

Oedipus stands up slowly...

OEDIPUS:
Ha - Ha - Ha -

OEDIPUS AND HIS TWO DAUGHTERS:
Wu - Wu - Wu - Wu - Wu -

ANTIGONE AND ISMENE:
(heartbroken crying)
Father - Father - Father!

OEDIPUS:
My children, My children
...
*Oedipus hugs his daughters emotionally.
His old, lonely and exhausted heart melts.*

...
...

*Oedipus stops hugging, he pushes his
daughters away from him.*

OEDIPUS AND CHORUS:
Walk around me in distance, little ones,
let me touch you in the air.

*Antigone and Ismene walk around
Oedipus slowly.
Oedipus raises both hand and, moving
around, feels the warmth through his cane
and fingers...*

OEDIPUS:
Why have you come, my children?

ISMENE AND ANTIGONE:
We miss you...

ANTIGONE:
We bring news...

OEDIPUS:
Tell me.

ANTIGONE AND ISMENE:
The latest words of the Oracle...

OEDIPUS:
What does it prophesy?

ANTIGONE AND ISMENE:
You shall be much solicited for their
wellfare by the people of Thebes, before
and after your death.

And they want to have you at hand,
to keep you at the border.

Creon is coming!
Creon is coming!!
Creon is coming!!!
Creon is coming!!!!
...

Oedipus stops...

Antigone and Ismene stop...

The two girls look at their old father...

*Oedipus, who stands there, looks in the far
distance, and motionless.*
...

OEDIPUS:
Will Thebans compose by shade with
Theban dust?

ANTIGONE AND ISMENE:
No, my poor father,
your father's blood forbids it.

OEDIPUS:
Ah my people!
...

Scene IV

CHORUS:
You are surely worth our pity, Oedipus.
We'd like to give you counsel for good
luck.

OEDIPUS:
I'll do whatever you advise, my friends.

CHORUS:
Make expiation to these divinities
Whose ground you violated when you
came.

MUSICIANS:
Let's chant for him.

*The stage becomes dark again gradually.
The sound of peaceful chanting is filling
the air.*

CHORUS AND MUSICIANS:
Eh - Ma - Mu - Ye - Sa - Du -

*Reverently, Oedipus and his daughters
start to pray like Tibetans: they prostrate
themselves on the earth, then stand up,
from the point which their hands reached,
repeat this slowly around the stage from the
right to the left. When they finish the
circle, they do it once more toward the
terrace. Then, two girls walk to both sides
of the terrace, one right, one left, stand face
to face. Oedipus goes to the middle of the
terrace, stands there, back to the audience.*

*The chorus leave stage slowly (left).
The peaceful sound of chanting continues...*

Scene V

*Theseus enters from left with a soldier (one
of the chorus, who left earlier).*

THESEUS:
Your name has brought me here,
Oedipus.
Take my regards as a king to a king.

Oedipus turns his face to the audience.

OEDIPUS:
I walk
I eat when hungry
I sleep when tired

THESEUS:
My hopes are no more than yours.

OEDIPUS:
No more no less.

THESEUS:
Have my compassion, Oedipus.
Twenty years of bitter suffering
Beyond imagining.

OEDIPUS:
It was harder before.

THESEUS:
A swollen foot trying to escape from his
doomed destiny?

OEDIPUS:
An eye saw more
than eyes might see

THESEUS:
What does that mean?

...

...

...

30 ...

OEDIPUS:
Saw the mountain
Saw the river
The Eye led him

THESEUS:
Blinded, what did he follow?

OEDIPUS:
Mountain was not mountain
River was not river
He saw the sound of moving water
saw the wind in the still valley

THESEUS:
What does he see now?

OEDIPUS:
A bird flying in the sky

THESEUS:
Yes, the Ear lead him.

OEDIPUS:
The wind is crying
The sound is blowing
The bird is falling

ANTIGONE AND ISMENE:
Are you alright, father?

THESEUS:
God has sent your sweet blood back to
you.

Silence

OEDIPUS:
(to the air)
I want to hold them forever

THESEUS:
Are you happy now?

OEDIPUS:
Unhappy for the fear of losing
...

THESEUS:
I would succor you, dear Oedipus.
What do you ask of me and my city?

OEDIPUS:
This is the last day of my life.
I ask you for protection and a burial.

THESEUS:
I promise.

OEDIPUS:
It might cause a war.

THESEUS:
As a king, I can protect you.

OEDIPUS:
As a man, you can not protect my soul.

THESEUS:
...
Farewell, Oedipus!

*Theseus leaves (left). The soldier stays.
The stage is lit again.*

Scene VI

*Creon enters from the right with two
guards.*

CREON:
(to Theseus' soldier)
Good day, gentlemen.
Do not be fearful.
I am old, and I know this city has power.
(to Oedipus)
Poor Oedipus, come home,
Release yourself from bitter exile.

OEDIPUS:
(in a fury)
You –
Always a brilliant talker and rascal
trickster Creon!

Evil! Evil!! Evil!!! Evil!!!!
Ah!
Ah!
Ah!

ISMENE AND ANTIGONE:
Father?
...

CREON:
(to Theseus' soldier)
Is not love better than hatred?

He walks towards Ismene slowly.

CREON:
Poor Oedipus, come home,
Take friendly leave of Athens.
Live in peace in your homeland,
Let Thebes nurse your wound.

*He approaches Ismene, touches her head
softly, then, suddenly he gives a sign to his*

*guards. They catch the two girls
immediately.*

ANTIGONE AND ISMENE:
Father!

THESEUS' SOLDIER:
What are you doing?!

CREON:
I will not touch this man, but these two
lovely girls are mine.

THESEUS' SOLDIER:
This is unjust!

CREON:
I take what belongs to me!

OEDIPUS:
Oh Athens!

THESEUS' SOLDIER:
Must we have a test of strength?

CREON:
Your city will have war if you hurt me!

THESEUS' SOLDIER:
(to Creon's guards)
Take your hands off the children!

CREON:
Do not command!

THESEUS' SOLDIER:
Release the children, I say!

CREON:
And I say – March!

*He gives another sign, the guards pull the
girls off the stage to the right.*

ANTIGONE AND ISMENE:
(crying)
Father - Father - Father!

THESEUS' SOLDIER:

Help! Help!
Colonus! Help!
The city, my city,
Help! Help!

OEDIPUS:

Children!
My children!
Children!
My children!
Children! Children!!!

*Oedipus is waving his cane and hand,
trying to catch them, but he falls down
from the terrace!*

*Creon approaches Oedipus, trying to catch
him. But Theseus enters at the same
moment, Creon hesitates.*

THESEUS:

(to the soldier)
What troubles you?

32

THE SOLDIER:

Creon has had the two girls bound and
stolen.

THESEUS:

(to the soldier)
Go to the city!
Take the people!
Intercept the girls!

The soldier leaves (left).

THESEUS:

(to Creon)
You!
You offend me!
You come to my land.
Taking what you please by violence!
If I should act in anger,
I would not let you leave my hands
unbloodied!

CREON:

You will do as you wish,
even though my case is right and just.
I am old, without support.

THESEUS:

Enough!

CREON:

What will you have me do?

THESEUS:

If you are holding the children,
uncover them.
If your retainers have taken them,
They will never get out of this country.
All right,
Move on!

CREON:

I have nothing to say here,
at home I shall determine what to do.

THESEUS:

Oedipus stay here and wait,
I shall put your children in your hands.
I promise!

Oedipus stands up slowly...

OEDIPUS:

(calmly)

...

They are where they are.
Bless you, Theseus.
Bless you, Creon.

...

Mountain is mountain.
River is river.

...

*Theseus and Creon are both surprised by
Oedipus' last remark and his tranquility.*

*As in a trance, each of them looks at
Oedipus, slowly steps back in awe, one left,
one right, off the stage.*

Scene VII

*Oedipus, who we see now, standing in the
center of the stage alone, leaning on his
cane, facing the distance beyond the
audience, seems in deep meditation...*

*The anxiety has vanished from his face, a
pure peaceful feeling is overflowing
through his body and spirit.*

...

*Very slowly, with raised palms, Oedipus
lifts the cane to the sky, then, lowers it to
the ground, and sits down like a Buddha.
When he raises his head, we see his eyes are
open, calm and clear.*

*The music now is truly calm: there is no
anger, there is no anxiety, there is no
sadness, there is no happiness, it is not even
mysterious.*

*Four bass singers of the chorus, two left,
two right, walk down from the stage,
moving through the audience very slowly...*

CHORUS AND MUSICIANS:

An – Ma – Ni – Ba – Mi – Hong –
An – Ma – Ni – Ba – Mi – Hong –

*As they walk, they chant very peacefully
and fade away behind the audience...*

...

*Silently, a bright light suddenly flashes,
blinding the audience.
When the audience regain their sight,
Oedipus has vanished.*

We see an empty stage in silence.

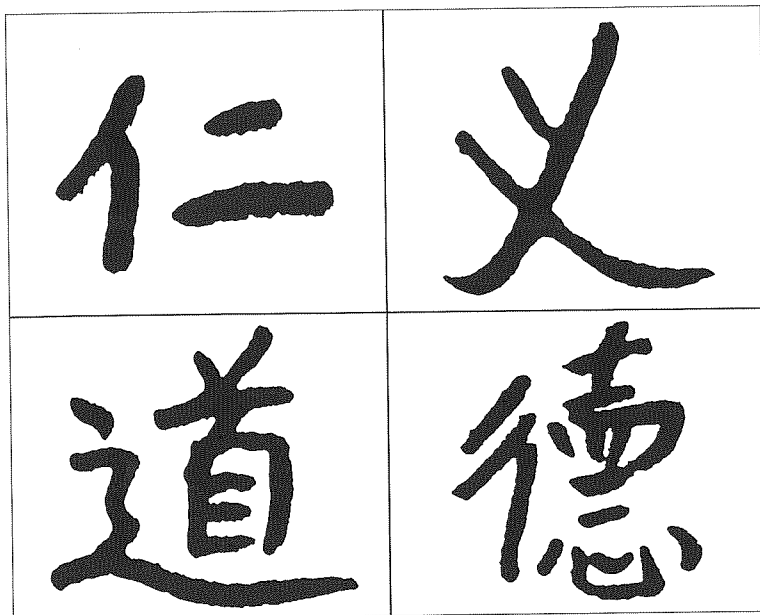
...

*After a while, the stage gradually becomes
completely dark.*

...

The curtain closes slowly.

End of the opera

De Chinese tekens voor menselijkheid (linksboven),
rechtvaardigheid (rechtsboven), moraal (linksonder) en deugd,
in het handschrift van componist Guo Wenjing (vergrotingen uit de
potloodpartituur van *Wolvendorp*).

Over *Wolvendorp*

Hoe kan een mens in zijn culturele omgeving leven? Om erin opgenomen te worden zou hij de waarden en normen moeten volgen die bij die culturele omgeving horen. In dat geval zien mensen elkaar, vrienden of vijanden, als gezond. Als iemand de band met zijn culturele omgeving verliest en zich daar niet aan kan aanpassen, zal hij beschouwd worden als waanzinnig. Dit is wat in de opera *Wolvendorp* gebeurt. Ik geloof dat dergelijke dingen niet alleen in China voorkomen, maar overal kunnen bestaan. Vandaag de dag zijn er geen 'heksendokters' meer in China, en geloven mensen niet langer dat mensenvlees en -bloed geneeskrachtig zijn. Mijn keuze voor dit verhaal over menseneten van Lu Xun is louter literair. Ik houd van de spanning die erin zit.

Guo Wenjing

Korte inhoud Wolvendorp

Scène 1

Avond. Een straat.

Alledaagse gebeurtenissen - een hond kijkt, een voorbijganger groet, een moeder straft haar kind - maken op de gek een angstaanjagende indruk. De omstanders lachen. In het hoofd van de gek ont-aardt het lachen in hondengeblaf.

De oudere broer van de gek laat de dokter komen.

Scène 2

De gek thuis. Hij hoort de stem van de dode zuster. Op straat vertellen mensen dat inwoners van een naburig dorp het hart en de lever van een misdadiger hebben gegeten. De gek denkt dat men hem ook wil opeten. In een geschiedenisboek ziet de gek alleen maar de woorden MENSELIJKHEID, RECHTVAARDIGHEID, DEUGD en MORAAL staan.

Tussen de regels verschijnen de woorden MENSEN ETEN.

De komst van de dokter wordt aangekondigd.

Scène 3

Nacht. De dokter onderzoekt de gek. De gek raakt ervan overtuigd dat nu iedereen, ook de dokter en de broer, erop uit is hem op te eten. Hij beschuldigt de broer ervan hun zus te hebben gedood en haar vlees door het eten te hebben gemengd.

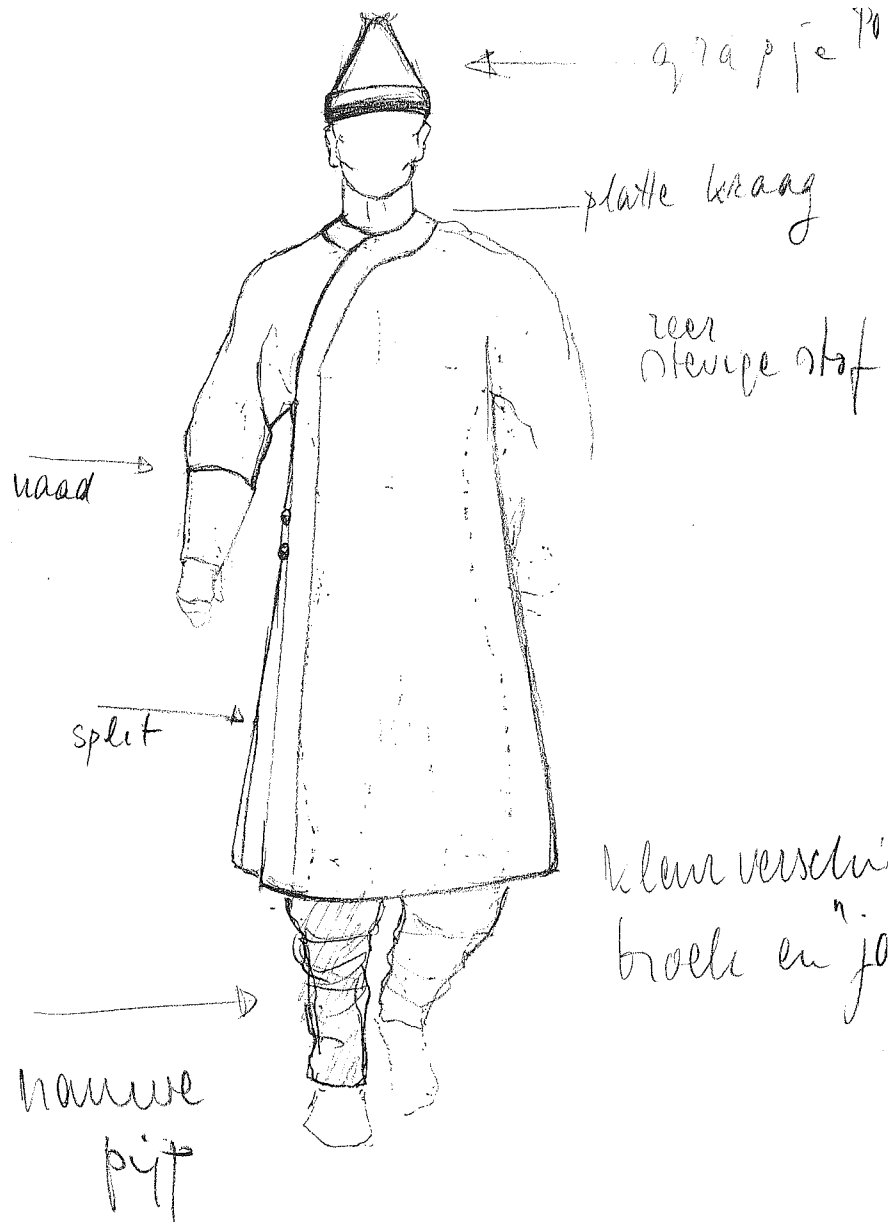
Met geweld dient men hem een medicijn toe.

De gek verliest het bewustzijn.

Scène 4

Ochtend. Een heks bezweert de duivel. De gek ontwaakt. Hij probeert de afgelopen nacht te begrijpen. De stem van de dode zuster weerklinkt.

Gijs de Lange

Ontwerp van Paul Gallis voor Wolvendorp.

独幕歌剧

狼 子 村

根据鲁迅短篇小说《狂人日记》改编
编剧 曾力 郭文景
作曲 郭文景

第一场

黄昏。狼子村街头。

〔幕启。舞台上灯光很暗，只能看见狂人的黑影在来回走动。然后灯光逐渐达到要求的亮度。〕

狂人：那条狗为何看我两眼？

〔间奏。行人A上场，谦和地向狂人打招呼。〕

行人A：哦呵……

狂人（倒抽一口冷气）：嘶……

行人A（奇怪地）：呃？……

狂人：他的眼色古怪，

似乎怕我……

〔行人B从狂人背后打招呼〕

行人B：喂……

狂人（吓得一哆嗦）：啊！……

行人B：恩，你今天仿佛很好。

狂人：是……的……

行人A（对行人C窃笑）：嘿嘿嘿……

行人C：嘘——！

行人B（摇头）：啧啧啧……

〔众人——行人A、B、C、佃户、村妇、村姑等交头接耳议论狂人。〕

狂人：他们的脸色铁青，
似乎想害我。

众人：喊喊喊…

啧啧啧…

… …

〔狂人猛一转身，众人嘎然而止。〕

众人：嘘！

狂人：一路上都是
同样的嘴脸。

众人：喊喊喊，他他他，
啧啧啧，嘿嘿嘿，

… …

… …

〔狂人猛一回头，众人又嘎然而止。〕

众人：嘘！

狂人：为什么？

众人：喊喊喊，他他他，

Wolvendorp

Kameroopera in vier scènes naar de novelle
*Het dagboek van een gek** van Lu Xun

libretto: Zheng Li en Guo Wenjing

Personages:

Gek, tenor

Oudere broer, bariton

Vrouw, alt

Meisje, sopraan

Dokter He, bas

Vier pachters, twee baritons en twee
bassen

Geest van de dode zuster, sopraan

instrumentatie:

fluit(en), hobo(s), (bas)klarinet, mandoline,
gitaar, harp, piano, 4 slagwerkers, 2 violen,
altviool, cello, contrabas

39

*De novelle Het dagboek van een gek speelt
zich af in Wolvendorp, ten westen van de
stad Luzhen in Zuid-China, aan het begin
van deze eeuw.*

* De Nederlandse vertaling van deze novelle
is verschenen in *Te wapen*, een reeks verhalen
van Lu Xun. Meulenhoff, 1985

Scène 1

Schemer. Een straat in Wolvendorp.

GEK:
Waarom staarde die hond me zo aan?

Voorbijganger groet de gek vriendelijk.

VOORBIJGANGER 1:
Whoea

GEK:
Sh

VOORBIJGANGER 1:
Eh?

GEK:
Hij heeft zo'n vreemde blik in zijn ogen,
alsof hij bang voor me is...

VOORBIJGANGER 2:
Hallo.

40 GEK:
Ah!

VOORBIJGANGER 2:
Het gaat je goed zo te zien.

GEK:
Ja...

VOORBIJGANGER 2:
Hè, hè, hè, (*lachend naar
voorbijganger 3*).

VOORBIJGANGER 3:
Shht..!

VOORBIJGANGER 2:
Tch tch tch (*schudt zijn hoofd*).

*Menigte, bestaande uit drie voorbijgangers,
een pachter, vrouw en meisje, fluistert over
de gek.*

GEK:
Die bleke gezichten. Alsof ze me kwaad
willen doen.

MENIGTE:
pss pss pss...
tch tch tch..
shh!
De gek draait zich abrupt om.

GEK:
Overal dezelfde gezichtsuitdrukking.

MENIGTE:
psss psss...
hij hij hij...
tch tch hè hè
shh!
De gek draait zich weer om.

GEK:
Waarom, waarom?
Waarom fluisteren die mensen over me?

MENIGTE:
psss psss
hij hij
kijk kijk
ah ah...
shh!
Gek draait zich weer om.

GEK:
Zijn ze bang dat ik het zie?

*Op de pachter na verlaat de menigte het
toneel.*

GEK:
Ik moet op mijn hoede zijn.
Die hond staart me weer aan.
Ik heb een goede reden om bang te zijn.

Oudere broer van de gek verschijnt.

GEK:
Ik heb een goede reden om bang te zijn.

Gek af.

Oudere broer (*tot pachter*):

Hier. Neem dit geld. Ga onmiddellijk
naar de stad en vraag Dr. He te komen.
Het ambtelijk ministerie heeft besloten
dat mijn broer zich direct moet melden
voor een belangrijke benoeming.
Helaas heeft zijn oude ziekte de kop
weer opgestoken.
Zeg dat tegen Dr. He en vraag hem zo
snel mogelijk te komen.
Vannacht nog.

*Broer en pachter af.
Gek op.*

GEK:
Kijk, kijk, kijk!
Daar staat een groepje kinderen ook al
over me te smoezen.
De blik in hun ogen. Net als van die
hond.
Hun gezichten. Ook helemaal bleek.
Wat hebben die kinderen tegen me?
Wat hebben die kinderen tegen me?

*Meisje op. Gek probeert haar de weg te
versperren.*

GEK:
Zeg eens...

MEISJE:
Ah, ah, ah, ah...

GEK:
Zeg het me!

MEISJE:
Oh!

GEK:
Zeg het me!

MEISJE:
Oh!!

*Het meisje rent weg. De Gek verspert haar
de weg.*

*Menigte op. Het meisje zoekt toevlucht bij
de vrouw, die haar vervloekt en slaat.*

VROUW:
Kleine duivel.
Jij, jij, jij
Kleine duivel, kleine duivel
Ik zou je willen bijten,
om mijn woede te koelen.
Ik zou je willen bijten,
om mijn woede te koelen.

MEISJE:
Aia, aia, aia.
Niet slaan, niet slaan...
Ah, ah...

*De vrouw slaat het kind. Kijkt daarbij
naar de gek.*

VROUW:
Kleine duivel...

GEK:
Eh...

MEISJE:
Aia...

GEK:
Angstaanjagende mensen.

De menigte barst in lachen uit.

GEK:
Wat heb ik misdaan?

MENIGTE:
Ha, ha, ha.

*Het gelach lijkt voor de gek in hondegeblaf
te veranderen.*

GEK:
Oh. Die angstaanjagende mensen.

MENIGTE:
Waf, waf, waf.

De broer komt opgerend en neemt de gek mee.

GEK:
Ah!

BROER:
Weg, weg!
Uit de weg!
Ga weg!
Ga weg!
Weg!
Hij is ziek!

MENIGTE:
Hahaha
Kijk, kijk.
Ha, ha.

*De geest verdwijnt plotseling.
Recht op. De Gek luistert naar de pachters op de binnenplaats.*

PACHTERS:
Heer! Heer! Heer!
In het dorp is een misdadiger vermoord.

BROER:
Ugh.

PACHTERS:
Ze hebben zijn hart en zijn lever eruit
gehaald, in olie gebakken en opgegeten.

BROER:
Ugh.

GEK:
Een mens eten!

PACHTERS:
Ze zeggen...

BROER:
Ugh.. *(tegen zichzelf)* Waar blijft Dr.He?

PACHTERS:
...dat het je moediger maakt.

BROER:
Waar blijft Dr.He?

GEK:
Een mens eten!
Een mens eten!

Broer en pachters af.

GEK:
Ze willen mensen eten. Als ze andere
mensen eten, gaan ze mij misschien ook
opeten!
(Hij pakt een boek).
Vroeger at men vaak mensen. Ik herin-
ner het me nog....
(Hij bladert in het boek).
Dit verhaal kent geen tijd. Op elke blad-

zijde staat: MENSELIJKHEID.
RECHTVAARDIGHEID. DEUGD.
MORAAL.
(Hij bladert verder. De geest verschijnt).

GEEST:
De duisternis slokt me op en het licht
verjaagt me.

PACHTERS:
Heer! Heer! Heer!

ENSEMBLE:
Daar komt Dr.He. Daar komt Dr.He.

GEK:
Ah...!
Ik zie woorden tussen de regels.
Ik zie woorden tussen de regels.
Op alle bladzijdes: 'Mensen eten.
Mensen eten. Mensen eten?'
Ik ben ook een mens. Zij willen mij ook
eten.

GEEST:
Ik wil niet blijven dwalen tussen licht en
donker.
Ik wil liever in de duisternis ondergaan.

Scène 3

Middernacht.

BROER:
Ik heb Dr. He gevraagd je te onderzoeken.

GEK:
Nee, nee, nee...

BROER:
Je bent heel erg ziek.

GEK:
Nee...

DR.HE:
Wat scheelt eraan?

GEK:
Wat?

BROER:
Ga zitten.

DR.HE:
Wat scheelt eraan?

GEK:
Ik mankeer niets. Ik...

DR.HE:
Laat me je tong eens zien.
(Gek opent aarzelend zijn mond).

DR.HE:
Steek je tong eens uit.
Je bent behoorlijk ziek. Nu even naar je
ogen kijken.
Jij...

GEK:
(plotseling)
Over mensen eten gesproken...
(zachtjes)
is het waar?

DR.HE:
(glimlacht)
Er is toch geen hongersnood?
Wie zou er nou mensen eten? Ha, ha.

GEK:
Is het waar?

DR.HE:
Waar heb je het toch over?

GEK:
Is het waar?

DR.HE:
Nee.

GEK:
Stikdonker. Geen maanlicht.
Die mensen die ik vandaag zag.
Ik voel de kwade bedoelingen achter hun
woorden.
Ik voel de moordzucht achter hun glim-
lach.
Hun tanden glinsteren.
Stikdonker. Geen maanlicht.
Geest van de dode zus:
Stikdonker. Geen maanlicht.
Ah! Ik ben slechts een schaduw.
Ik ga je verlaten en ik verdwijnen in de
duisternis.

GEK:
Mijn zuster? Mijn kleine zusje!

GEK:
Niet waar? Waarom doen ze het dan nog steeds?

DR.HE:
Dat gebeurt niet.

GEK:
Gebeurt niet? Er wordt in boeken over geschreven. Vorig jaar is er in de stad een gevangene vermoord. De mensen sopten hun brood in zijn bloed.

DR.HE:
Dat is omdat er een geneeskrachtige werking van uitgaat.

GEK:
In het dorp eten ze nog steeds mensen!

DR.HE:
Misschien. Dat gaat al zo sinds mensenheugenis.

44 GEK:
Maar daarmee kan je het toch niet goedpraten?

DR.HE:
Klets niet.
Laat me je pols opnemen.
(Dr. He sluit zijn ogen. Voelt de pols. Plotseling trekt de gek zijn hand terug.)

GEK:
Dit is een samenzwering.
Deze beul geeft zich uit voor dokter.
Hij komt mijn vlees keuren en als beloning krijgt hij ook een stuk.

DR.HE:
Laat je hoofd niet op hol brengen.
(tegen de broer)
Met een paar dagen rust gaat het wel weer over.
Dr. He schrijft een recept uit en geeft een medicijn.

GEK:
Een paar dagen rust! Dan wordt ik dik en dan hebben ze meer te eten. Ha, ha, ha...

BROER:
Mijnheer! Mijnheer!

DR.HE:
Meteen opeten!

BROER:
Mijnheer! Mijnheer!

DR.HE:
Meteen opeten! *(Af)*

BROER:
Zeker. Zeker. Zeker. *(Af)*

De Gek stopt met lachen.

GEK:
Aha! Jij dus ook. Mijn eigen broer zit in het komplot om mij op te eten. Ik word opgegeten door mensen. En ik ben de broer van een menseneter.
(Geesten huilen in de verte).
Nu weet ik het. Hij is ook schuldig aan de dood van mijn zus. Misschien heeft hij haar vlees in de maaltijd verstoppt en mij te eten gegeven. Misschien heb ik zonder het te weten mijn zusters vlees gegeten. En nu is het mijn beurt opgegeten te worden.
(Broer op)
Broer ik heb ons zusje gezien.

Mensen gluren naar binnen en roepen 'oh!'

BROER:
Dr. He heeft gezegd dat je goed moet uitrusten en niet zo moet piekeren.

GEK:
Zij....
Zij is door jou opgegeten.

BROER:
Klets niet.

GEK:
Moeder moet het geweten hebben. En ze vond het goed...
Jullie zijn samenzweers. Die tranen waren schijnheilig.

BROER:
Onzin.

GEK:
In het dorp eten ze mensenhart en mensenlever. En dat verbaast jou niets. Jouw hart is al even verdorven als dat van hen.

BROER
(tegen de omstanders)
Wegwezen. Wat valt er te zien aan een gek?

MENIGTE:
Hij is gek.

GEK:
Jullie noemen mij een gek, zodat ik zelfmoord pleeg. Dan zijn jullie niet verantwoordelijk voor mijn dood en hebben jullie toch je zin.
De pachters vertelden dat er een misdadiger was opgegeten. Dat ging precies zo. Het is jullie oude liedje.

BROER:
Hij is echt gek. Ga weg. Ga weg!

MENIGTE:
Hij is gek.

GEK:
Jullie moeten veranderen.

BROER:
Hou op.

MENIGTE:
Hij is gek!

GEK:
Als jullie maar oprecht zijn. In de toekomst zal er op aarde geen plaats meer zijn voor menseneters. Geen plaats meer.

BROER:
Geef het medicijn!

Het medicijn wordt in zijn mond gegoten. Hij schopt en stribbelt tegen. Verliest met een schreeuw het bewustzijn.

Scène 4

*Buiten klinkt het bezwerende gezang van een heks.
De Gek komt langzaam weer bij bewustzijn.*

GEK:
Waar ben ik?

BROER:
We zijn thuis.

GEK:
...Ik voel me zo zwaar.

BROER:
Je hebt een nachtmerrie gehad.

GEK:
Mijn hart voelt leeg. Alsof alles en iedereen me heeft verlaten.

BROER:
Dat is een goed teken. Je bent genezen. Je kunt je nieuwe ambt bekleden.

GEK:
Broer, het is alsof ik ons kleine zusje hoor zingen.

BROER:
Dat is de wind.

GEK:
Die hond begint weer te blaffen.

BROER:
Dat doet 'ie iedere dag rond deze tijd.

Stilte.

GEK:
Broer, ik wil wat wandelen buiten.

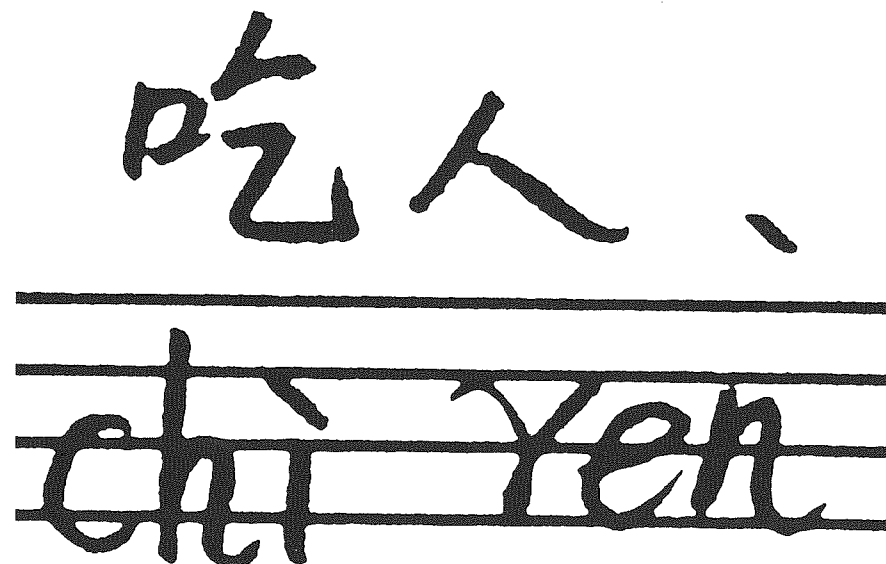
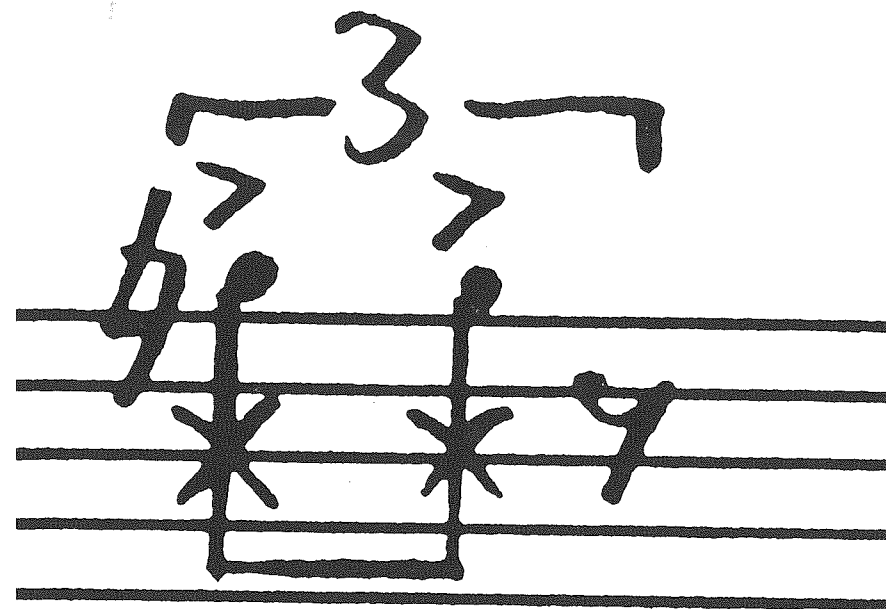
BROER:
Het is bijna dag. Vooruit dan.

*Gek gaat naar buiten. Stil en kil. Een
nevelig berglandschap.*

GEK:
Al vierduizend jaar worden hier mensen
opgegeten. Vandaag begrijp ik, dat ik
daar ook deel aan heb gehad.
Vierduizend jaar worden mensen gege-
ten.
Eerst wist ik dit niet. Maar nu begrijp ik:
het is moeilijk een echt mens te vinden.
46 *(Hij snikt).*

GEEST:
Dit zou ik willen, vriend. Ver weg gaan
naar een duisternis waar jij niet bent en
andere schaduwen ook niet. Alleen ik
opgeslokt in duisternis. Die wereld
behoort geheel aan mij.

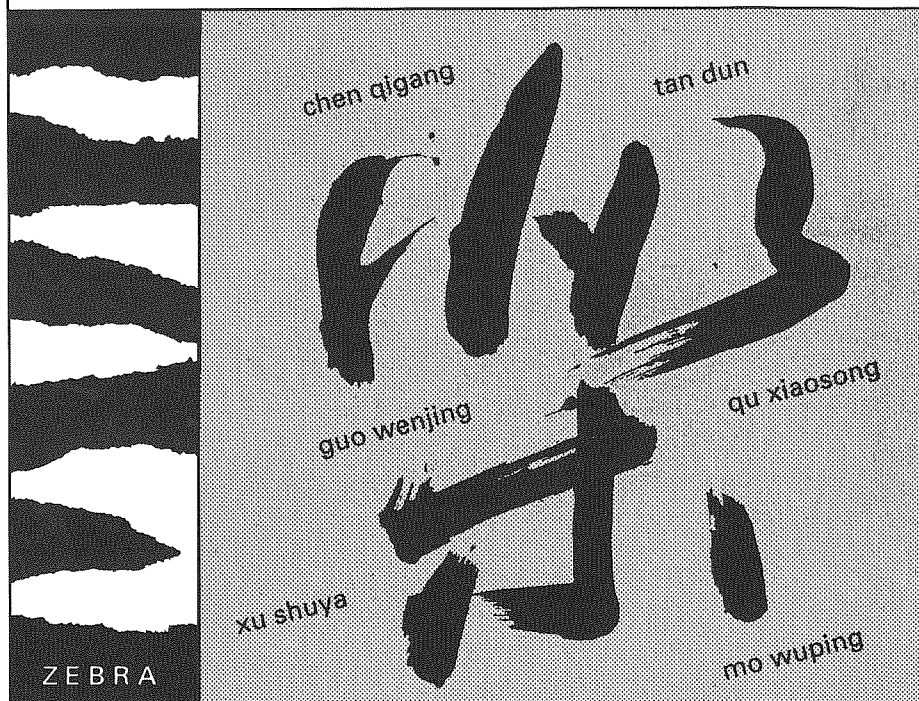
Einde

new music from china

NIEUW ENSEMBLE

ED SPANJAARD MO WUPING SHI KELONG

ZEBRA

cd Zebra 001 nu verkrijgbaar

Biografieën

In alfabetische volgorde

Romain Bischoff

De Nederlandse bariton Romain Bischoff studeerde in Luik en sloot zijn studie af met een 'Premier Prix de Chant Opéra'. Daarnaast studeerde hij koor- en orkest-directie in Parijs en zette hij zijn zangstudie voort aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag. Hij participeerde in de operaklas en behaalde in 1989 zijn diploma Uitvoerend Musicus. In Nederland trad hij op tijdens de VARA-Matinee in Amsterdam (Donizetti's *Lucrezia Borgia*) en Rotterdam (Brittens *War Requiem*) en tijdens het Festival Musica Sacra (*Liturgien* van Mauricio Kagel). Eveneens werkte hij mee aan een uitvoering van Willem Pijper's *Merlijn*, Weills *Der Zar lässt sich photographieren* en aan uitvoeringen van Henze's *El Cimarrón*. Daarnaast trad hij op met het jazz-ensemble ICP onder leiding van Mischa Mengelberg. Romain Bischoff werkte met dirigenten als Henry Lewis, David Porcelijn, Reinbert de Leeuw, Mauricio Kagel, John Adams, Hartmut Haenchen, Kenneth Montgomery en Hans Rotman, met wie hij door Nederland, België en Duitsland toerde met Mozarts opera *L'oca del Cairo*. Deze opera is inmiddels uitgezonden op tv en er is een cd-opname van gemaakt. Andere cd-opnamen waar Romain Bischoff aan meewerkte zijn: *David et Jonathas* van Charpentier, *Liturgien* van Mauricio Kagel en *Liederen* van H. Delnooz.

Bij De Nederlandse Opera was Romain Bischoff te horen en te zien in Schönbergs *Die glückliche Hand*, Strauss' *Die Frau ohne Schatten*, Alfred Schnittke's *Life with an Idiot*, Wagners *Parsifal* en Monteverdi's *L'incoronazione di Poppea*.

Vorig jaar nam hij deel aan een reeks concerten onder leiding van Gary Bertini tijdens de Biennale te Venetië. Romain Bischoff treedt regelmatig op als solist bij het Nieuw Ensemble onder leiding van Ed Spanjaard.

Annette Daniels

De mezzosopraan Annette Daniels werkte de afgelopen jaren mee aan tal van producties van Amerikaanse operagezelschappen. Tot de rollen die zij vertolkte behoren Nicklausse (*Les contes de Hoffmann*, Virginia Opera), de Page (*Salome*, Miami Opera), Zerlina (*Don Giovanni*, Arkansas Opera), Inez (*Il Trovatore*, Houston Grand Opera), Bersi (*Andrea Chénier*, Houston Grand Opera), Prince Charmant (*Cendrillon*, Tel Aviv).

Kong Fang-fang

De sopraan Kong Fang-fang werd geboren in Peking, waar zij studeerde aan de opera-afdeling van het Centrale conservatorium. In 1990 kwam zij naar Nederland en werd zij lid van de operaklas van het Koninklijk Conservatorium in Den Haag. In 1992 werkte zij mee aan de opvoering van Schnittke's *Life with an Idiot* bij De Nederlandse Opera. Dit jaar won zij de publieksprijs bij het Christina Deutekom Concours.

Paul Gallis

De decorontwerper Paul Gallis was de afgelopen twintig jaar als decor- en kostuumontwerper (en soms ook als regisseur) betrokken bij ruim honderd producties. Een kleine selectie:

In 1973 werkte hij mee aan de Holland Festival-productie *Eva* (auteur: Copi, regie: Paul Vermeulen Windsant);
1979: *De kale zangeres/Ubu* (Publiekstheater, regie: Ton Lutz);
Holland Festival 1980: *Le testament de Villon* van Ezra Pound (muzikale leiding: Reinbert de Leeuw, enscenering: Paul Vermeulen Windsant en Paul Gallis);

Holland Festival 1981: *Messe des pauvres* van Erik Satie en Louis Andriessen (muzikale leiding: Reinbert de Leeuw, scenische vormgeving: Paul Vermeulen Windsant en Paul Gallis);

1983: *Drie zusters* (Globe, regie:

- 50 Gerardjan Rijnders);
Holland Festival 1983: *De fantasten* van Robert Musil (regie: Peter de Baan);
Holland Festival 1984: *Soundmen*, voorstellingencyclus rond Dick Raaijmakers (regie: Leonard Frank);
1986: *De bacchanten* (Het Nationale Ballet, choreografie: Ted Brandsen en Josiane Geys, regie: Gerardjan Rijnders);
1987: *Een onderwereldse glimlach* (Toneelgroep Amsterdam, regie: Lidwien Roothaan);
1989: *King Lear* (Toneelgroep Amsterdam, regie: Sam Bogaerts);
1991: *Het jachtgezelschap* (Toneelgroep Amsterdam, regie: Gerardjan Rijnders);
1992: *Vastgoed B.V.* (Toneelgroep Amsterdam, regie: Johan Doesburg);
1993: *Verre Vrienden* (Toneelgroep Amsterdam, regie: Gijs de Lange).

Emile Godding

De bas-bariton Emile Godding studeerde solozang bij wijlen Coby Riemersma en aan het conservatorium van Maastricht bij Lieuwe Visser. Hij maakte in 1990 zijn debuut als solist in het Concertgebouw tijdens een concert van het Radio Filharmonisch Orkest en Edo de Waart. De afgelopen jaren heeft hij medewerking verleend aan tal van operaproducties en oratorium-uitvoeringen. In 1993 zong hij in een concertante uitvoering van *Lucrezia Borgia* in de VARA-Matinee.

Ananda Goud

De alt Ananda Goud studeerde in Den Haag bij Herman Woltman. Sinds 1982 maakt zij deel uit van het Nederlands Kamerkoor. Zij is een veel gevraagde soliste voor uitvoeringen van twintigste-eeuwse muziek. Zo was zij te beluisteren in composities van Igor Stravinsky, Mauricio Kagel, Luciano Berio, Luigi Nono en Ton de Leeuw. Met het Schönberg Ensemble onder leiding van Reinbert de Leeuw maakte zij een cd-opname van *Tehillim* van Steve Reich.

Jeroen Henneman

De beeldend kunstenaar Jeroen Henneman heeft sinds 1962 meer dan twintig solotentoonstellingen gehad, onder meer in Amsterdam, Brussel, Solothurn, Köln, New York, San Francisco, Venetië, Parijs en Antwerpen. In 1976 maakte hij in opdracht van het Gemeente Energie Bedrijf in Amsterdam de sculptuur *...tafel/Leidseplein...* voor het Leidsebosje en in 1981 de sculptuur *De Kus* voor Amsterdam Zuid-Oost, in

opdracht van Koninklijke Bijenkorf Beheer. In 1991 ontwierp hij de inrichting van een van de trouwzalen van het Amsterdamse stadhuis. Jeroen Henneman is ook actief in het theater. In 1984 vervaardigde hij de decors voor *Kwelling* (Baal) en in 1986 voor *Het Observatorium* en *Basta* (eveneens producties van Baal). In 1988 was hij verantwoordelijk voor scenario en regie van *Hinderlaag* bij Toneelgroep Amsterdam.

Palle Fuhr Jørgensen

De in 1955 geboren Deense bariton Palle Fuhr Jørgensen, sinds 1978 woonachtig in Nederland, behoorde in 1985 tot de prijswinnaars van het internationale Mina Bolotine-zangconcours in Antwerpen.

Palle Fuhr Jørgensen is veelvuldig te beluisteren als solist in opera-opvoeringen en oratorium- en liedconcerten in binnen- en buitenland.

Bij diverse cd- en radio-opnamen werkte hij met dirigenten als Jean Fournet, Ton Koopman, Henry Lewis, Louis Devos, Jan Cober, Pierre Kuijpers, Karel Husa, Kenneth Montgomery, Ed Spanjaard en Edo de Waart.

Shi Kelong

Van kindsbeen af was Shi Kelong verslingerd aan muziek en theater. Al op achtjarige leeftijd werd hij ingewijd in de Chinese opera. In 1961 ging hij naar de Kunstacademie van Peking en naar het Chinees Conservatorium. Hij studeerde westerse opera, liedkunst, Chinees volkstheater en volksliederen. Sinds twintig jaar geeft hij recitals en wijdt zich ook aan het lesgeven. Zijn

repertoire omvat een tiental westerse opera's en hij vervult rollen in Chinese opera's en theaterstukken. Voorts heeft hij veel werk voor film en televisie gedaan.

Eind 1982 kwam Shi Kelong naar Frankrijk, waar hij cursussen volgde aan de Opera van Parijs bij Michel Sénéchal en Madame Duplaix. Hij is momenteel leider van *Fleuve Jaune* - een ensemble voor traditionele Chinese muziek in Parijs.

Gijs de Lange

Acteur en regisseur Gijs de Lange (1956) behaalde in 1979 zijn diploma aan de toneelacademie in Maastricht. Daarna trad hij dienst bij Globe in Eindhoven, waar hij zeven jaar zou blijven. Hij speelde onder meer in *Troilus en Cressida* (regie: Gerardjan Rijnders), *Richard III* (regie: Peter de Baan) en *Wolfson, de talenstudent* (auteur en regisseur: Gerardjan Rijnders). In die tijd speelde hij ook in speel- en televisiefilms (onder meer *Gekkenbriefje* van Olga Madsen en *Giovanni* van Annette Apon), en in toneelproducties van onder meer Art & Pro (*Hensbergen*, regie: Frans Strijards) en Studio's Onafhankelijk Toneel. In 1986 stapte hij over naar het Publiekstheater, waar hij met *Ober* zijn eerste regie realiseerde. Sinds 1987 is Gijs de Lange vast verbonden aan Toneelgroep Amsterdam. Hij speelde onder meer in *Edward II* (regie: Jan Ritsema), *De hoeksteen* (regie: Gerardjan Rijnders), *Ballet* (regie: Gerardjan Rijnders), *Lady Windermere's Fan* (regie: Gerardjan Rijnders), *Party Time*, *De nieuwe wereldorde*, *Bergtaal* (regie: Titus

Muizelaar) en regisseerde *Waarom... Daarom* (1987), *Ismene of het geblindeerde tuimelraam* (1987) en *Verre Vrienden* (1993). *Wolvendorp* is zijn eerste operaregie.

Nieuw Ensemble

Ontstaan in 1980. De karakteristieke basiszetting is onalledaags: drie blazers, drie tokkelinstrumenten, slagwerk, piano en strijkers. Het ensemble heeft inmiddels een eigen repertoire opgebouwd van meer dan honderd zestig stukken waarin tokkelinstrumenten een belangrijke plaats hebben. Daarnaast introduceerde het ensemble interessante muziek die nog niet eerder in Nederland had geklonken: in het Holland Festival stonden Franco Donatoni, György Kurtág, Luigi Nono en Ton de Leeuw centraal, in de eigen serie

52 *Acht Proms in Paradiso*, Brian Ferneyhough, Pierre Boulez, Mauricio Kagel en Theo Loevendie. Het Nieuw Ensemble concerteerde op vele buitenlandse festivals en bracht drie compact-discs uit met kamermuziek van achtereenvolgens Donatoni, Ferneyhough en Loevendie. In 1990 co-produceerde het ensemble een festival onder de titel *Complexity?* Een jaar later oogstten de concertseries *Nieuwe Muziek uit China* stormachtig succes. Als vervolg daarop brengt het Nieuw Ensemble in het Holland Festival '94 twee Chinese kameropera's in première. Het seizoen 1993-'94 stond in het teken van vier verwante thematische programma's: *Folklore*, *Ma fin est mon commencement*, *Heppener/Dufay* en *Serenades*.

Nigel Robson

De Engelse tenor Nigel Robson maakte zijn operadebuut bij de English National Opera in 1981 in een produktie van Monteverdi's *Orfeo*. Bij hetzelfde gezelschap werkte hij mee aan de wereldpremière van Harrison Birtwistle's *The Mask of Orpheus*. Ook was hij betrokken bij de Engelse première (in geësceneerde vorm) van Weill's *Der Protagonist* bij het Camden Festival en tal van South Bank-produkties (zo zong hij de rol van Ferrando in een encensering van David Freeman van *Così fan tutte*). Nigel Robson werkt regelmatig samen met de English Baroque Soloists en het Monteverdi Choir (Händels *Jephtha*, Holland Festival 1988, *Idomeneo*, Holland Festival 1990). In het seizoen 1989-'90 zong hij de rol van Presenter in Michael Tippett's *New Year* tijdens het Glyndebourne Festival. In het seizoen 1990-'91 gaf hij een reeks Mozart-concerten met het Orchestra of the Age of Enlightenment tijdens de Salzburger Festspiele. In het seizoen 1991-'92 werkte hij mee aan uitvoeringen van Henze's *Voices* in Londen (met de London Sinfonietta), Henze's *Kammermusik* in Frankfurt, Britten's *Les illuminations* in Londen, en aan de wereldpremière van Alexander Goehr's *Death of Moses* door de English Baroque Soloists en het Monteverdi Choir in Sevilla. Het afgelopen seizoen was hij betrokken bij uitvoeringen van Britten's *Spring Symphony* in Berlijn en van Mauricio Kagel's *Liturgien* in Madrid, en zong hij de rol van Captain Vere (Britten's *Billy Budd*) bij Opera North. Dit seizoen boekte Nigel Robson veel succes met zijn vertolking van de

titelrol in *La clemenza di Tito* bij de Glyndebourne Touring Opera.

Ed Spanjaard

Ed Spanjaard werd in 1948 in Haarlem geboren en kreeg zijn opleiding in Amsterdam en Londen. Hij leidde vrijwel alle Nederlandse orkesten en vervulde in diverse landen gastdirecties. Spanjaard assisteerde Haitink, Solti en Von Karajan en was stafleid van de opera in Glyndebourne en de Royal Opera Covent Garden in Londen. Als vaste dirigent was Ed Spanjaard verbonden aan het Nederlands Ballet Orkest en aan het Limburgs Symphonie Orkest. In de zomer van 1991 bracht hij met het Residentie Orkest de succesvolle produktie van Verdi's *Aïda*. Recentelijk dirigeerde hij de radio-orkesten van Rome, Milaan en Lugano, in Parijs het Ensemble InterContemporain en L'itinéraire en bij de opera van Vancouver een produktie van *Carmen*. Als pianist begeleidde Ed Spanjaard onder meer Elisabeth Söderström, Frederica von Stade en Elly Ameling, en voerde hij verschillende pianoconcerten van Mozart uit. Sinds 1982 is hij vaste dirigent van het Nieuw Ensemble. Ed Spanjaard dirigeerde onlangs met veel succes *La Bohème* bij Opera Zuid. Met het Radio Kamerorkest nam hij twee cd's op.

Mark Timmer

Regisseur Mark Timmer (1954) studeerde filosofie aan de Universiteit van Amsterdam, was een tijdlang actief in een aantal jazz-, pop- en muziektheatergroepen en bezocht van 1978 tot 1982 de regie-afdeling van de Amsterdamse

theaterschool, waar hij les had van onder anderen Jan Ritsema, Leonard Frank en Hans Croiset. Sinds 1982 regisseerde hij een twintigtal theaterprodukties en een tiental tv-films. *The Death of Oedipus* is zijn eerste operaregie.

Een selectie uit zijn werk:

Theater/muziektheater:

Geen man, maar een wolk in broek van Wladimir Majakovski (Baal, muziek: Vera Vingerhoeds)

De wedstrijd naar Alfred Jarry's *Le surmale* (muziek: Martin van Duynhoven Percussie Ensemble)

Jacques de fatalist, en zijn meester van Diderot (RO-Theater, Louis d'Or voor John Kraaykamp)

Kwelling van Herman Heijermans (Baal, muziek: Maurice Horsthuis)

Bedrog van Harold Pinter (De Zaak)

Galilei naar Bertolt Brecht (Het Zuidelijk Toneel)

Winkeldochters van Ger Thijs (Tryater)

Televisie:

De tong van de wet, scenario Alma Popeyus

Het Foxhol Effekt, scenario Alma Popeyus en Hein Schütz

Winteravond van Hugo Claus (produktie Stadsschouwburg Amsterdam en NOS-TV, Harlekino voor Victor Löw)

John Tranter

De Engelse bas John Tranter (in 1969 prijswinnaar tijdens de Yorkshire Opera Song Contest en later finalist van het Count Cinzano Operatic Scholarship van Covent Garden) is een veelgevraagde operazanger. De afgelopen jaren vertolkte hij onder meer de rollen van Timur (*Turandot*, opera van Nancy), Hobson

(Peter Grimes, opera van Marseille),
Varlaam in *Boris Godoenov* (Pittsburg), de
Paus (*Atila*, Covent Garden), Ramfis
(*Aida*, Welsh National Opera), de
Commendatore (*Don Giovanni*, Scottish
Opera) en Bartolo (*Le nozze di Figaro*,
English National Opera).

Reinier Tweebeeke

Reinier Tweebeeke begon zijn loopbaan
in 1974 bij muziektheatergroep Hauser
Orkater als lichtontwerper/technicus. In
1979 kreeg hij van het ministerie van
CRM een studiebeurs. Hij ging naar New
York waar hij onder meer een cursus
volgde bij The Studio & Forum of Stage
and Lighting Design, onder leiding van
Lester Polakov. Terug in Nederland
voegde hij zich bij de 'opvolgers' van
Hauser Orkater: de Mexicaanse Hond en
Orkater. In 1987 maakte hij het lichtont-
54 werp voor Vondels *Fäeton* (De Appel),
waarna regisseur Hans Croiset hem
vroeg voor Het Nationale Toneel.
Daarnaast werkte hij ook voor andere
gezelschappen. Zo maakte hij voor
Toneelgroep Amsterdam het lichtont-
werp van *Het jachtgezelschap* (regie:
Gerardjan Rijnders). In het seizoen 1992-
'93 maakte hij onder meer het lichtont-
werp voor *Cyrano*, de *Musical*, en dit sei-
zoen voor *De kleine zielen* (Het
Nationale Toneel, regie: Ger Thijs en
Albert Lubbers).

Edwin Verstegen

De lichtontwerper Edwin Verstegen is
eigenlijk (film)cameraman. Hij studeerde
aan de Nederlandse Filmacademie en

werkt sindsdien op tal van terreinen: van
televisieprogramma's als *Diogenes* en
Kreatief met Kurk (beide VPRO), com-
mercials, televisiedrama tot speelfilms.
Hij werkte met, onder anderen, Pieter
Verhoeff, Ben Verbong, Ben Sombogaart
en Peter Greenaway. De samenwerking
met regisseur Mark Timmer heeft tot nu
toe negen tv-films opgeleverd. *The
Death of Oedipus* betekent hun eerste
samenwerking bij een operaproductie.

Elena Vink

De sopraan Elena Vink bouwde haar con-
cert- en operarepertoire op in binnen- en
buitenland. In juli 1991 maakte zij haar
debuut in het festival van Aix-en-
Provence als *L'esprit du monde* in
Mozarts *Die Schuldigkeit des ersten
Gebots*. In het seizoen 1991-'92 vertolkte
zij met veel succes de rollen van Oscar
(*Un ballo in maschera*) bij de Vlaamse
Opera en Musetta (*La Bohème*) in het
Engelse Bath. De rol van Königin der
Nacht (*Die Zauberflöte*) zong zij met veel
succes vorig seizoen bij de
Muntschouwburg in Brussel en dit sei-
zoen bij de Berliner Staatsoper en de
Opéra de Paris.

Handwritten musical score for *The Death of Oedipus*. The score includes parts for Flute (FL), Oboe (Ob), Clarinet (Cl), Mandolin, Guitar, Harp, Piano, Percussion (Perc. I, II), Ismene, Antigone, Oedipus, Chorus I, II, III, and various vocal soloists (Soprano, Alto, Tenor, Bass). The lyrics are in Dutch and Greek, with a 'reverently' marking above the vocal lines. The score is written on a large sheet of paper with a grid background.

Colofon

Dit is een uitgave van het Holland Festival
Kleine-Gartmanplantsoen 21
1017 RP Amsterdam
telefoon 020.627 65 66
telefax 020.620 34 59

Sponsors Holland Festival

Koninklijke PTT Nederland NV
(hoofdsponsor)
Audi\N\on's Automobielhandel B.V.
AVCB Verzekeringsgroep
Coopers & Lybrand
De Volkskrant b.v.
Dommelsche Bierbrouwerij B.V.
Drukkerijen de Bussy Ellerman Harms bv
IBM Nederland N.V.
I&O Automatisering
VIB N.V. Vastgoedbeleggingsmaatschappij
56 B.V. Weekbladers

Subsidiënten Holland Festival

Ministerie van WVC
Ministerie van Economische Zaken
Ministerie van Buitenlandse Zaken (afdeling
Internationale Culturele Samenwerking)
Gemeente Amsterdam
Prins Bernhard Fonds

Donateurs Holland Festival

Stichting VSB Fonds / VSB Bank
Holland Festival Vriendenkring

Holland Festival Vriendenkring

ABN Amro Bank N.V.
Alcatel Nederland b.v.
Amsterdam RAI
Catchline Communications BV
Delta Lloyd Verzekeringsgroep NV
EOE-Optiebeurs
IBM Nederland NV
Kamer van Koophandel en Fabrieken voor
Amsterdam
Koninklijke Ahold nv
Koninklijke BolsWessanen NV
Koninklijke Nederlandse Toeristenbond
ANWB
Koninklijke PTT Nederland NV
De Nederlandsche Bank N.V.
Nederlandsche Credietverzekering
Maatschappij nv
NOG Verzekeringen
Rabobank
SENS Stichting Exploitatie Nederlandse
Staatsloterij

de Volkskrant

Vibrato

BIJ DE NIEUWE RADIOZENDER CLASSIC FM ZIEN WE KLASSIEKE MUZIEK ALS IETS
SPRINGLEVENDS. DAAROM VINDEN WIJ EEN KLASSIEKE HITLIJST OOK NIKS TE
FRIVOOL. SCHAMEN WIJ ONS NIET VOOR EEN FILEBERICHT NA EEN ARIA. DOEN WIJ
AF EN TOE GEWOON EEN SPELLETJE. EN SNAPPEN WIJ OOK DAT U EEN BEETJE JAZZ
'S AVONDS EEN WELKOME AFWISSELING VINDT.

CLASSIC *fm*. KLASSIEK OP UW GOLFLENGTE.

STEM AF OP FM IN UW REGIO: RANDSTAD 101.2 GRONINGEN 99.1 LEEUWARDEN 93.2 IJSSELMEER 102.5 MIDDELBURG 93.0 ZWOLLE 93.6